

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра соціальних комунікацій

На правах рукопису

ДЕМ'ЯНЧУК ДАРИНА ВАСИЛІВНА

**ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ НОРМ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ЕТИКИ В
УМОВАХ ВІЙНИ**

Спеціальність 061 «Журналістика»

Освітньо-професійна програма «Журналістика і міжкультурна комунікація»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

протокол № __ засідання кафедри соціальних комунікацій

від _____ 2024 р.

Завідувач кафедри

доц. Кошелюк О. В. _____

Науковий керівник:

Кравченко Світлана Іванівна,

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри соціальних
комунікацій

Луцьк–2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ЕТИКИ	9
1.1. Історія виникнення поняття журналістська етика	9
1.2. Розвиток журналістської етики у незалежній Україні	12
1.3. Кодекс етики українського журналіста	16
1.4. Роль Комісії з журналістської етики	18
1.5 Внесок відомих науковців у дослідження журналістської етики	19
Висновок до розділу 1.	24
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ ВІЙНИ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРИНЦИПІВ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ЕТИКИ.....	26
2.1. Вплив війни на функціонування засобів масової інформації (світовий контекст).....	26
2.2. Особливості висвітлення конфліктів в умовах війни.....	29
2.3. Зміни у роботі українських журналістів в умовах воєнного стану. Юридичні аспекти.	32
2.4. Основні етичні проблеми у роботі воєнних журналістів.....	41
2.5. Дилема правдивості та відповідальності за поширену інформацію	44
2.6. Проблема балансу між безпекою журналістів та інтересами суспільства.....	49
2.7. Маніпуляції та пропаганда: виклики для журналістської етики.....	51
Висновок до розділу 2.	56
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РЕАЛЬНИХ ВИПАДКІВ ПОРУШЕННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ЕТИКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	59

3.1. Приклади з українських ЗМІ. Аналіз на основі матеріалів Комісії з журналістської етики	60
3.2. Приклади з міжнародних ЗМІ.....	71
3.3. Реакція суспільства та журналістської спільноти на етичні дилеми	74
3.4. Практичний порадник журналістам: Як забезпечити дотримання етичних стандартів у період війни	78
Висновок до розділу 3.	80
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

Журналістика як професія передбачає високі етичні стандарти, адже журналісти мають унікальну відповідальність перед суспільством — бути джерелом правдивої, об'єктивної інформації. Проте ця місія стає складнішою у періоди військових конфліктів, коли інформаційний простір стає ареною для боротьби між правдою та пропагандою, між об'єктивністю та маніпуляціями. В умовах війни медіа не лише інформують громадськість, а й формують її погляди, впливають на національну єдність та емоційний стан суспільства. Тому журналістам доводиться працювати в умовах постійного зовнішнього і внутрішнього тиску, балансує між правдою і національними інтересами, між об'єктивністю і безпекою як суспільства, так і власного життя.

Журналістська етика — це сукупність принципів, які встановлюють рамки професійної поведінки, орієнтуючи журналістів на правду, чесність, повагу до людської гідності та нейтральність у подачі інформації. Проте у складних і непередбачуваних умовах війни, коли на перше місце часто виходять інтереси національної безпеки та протидія інформаційним атакам, ці принципи можуть зазнавати значного випробування. Іноді журналісти, свідомо чи несвідомо, можуть відходити від класичних етичних норм, обираючи публікацію, яка підтримує національну ідею або відповідає інтересам держави. Це породжує серйозні дилеми, які вимагають уважного аналізу та осмислення.

Збройні конфлікти змінюють характер журналістської діяльності, змушуючи медіа функціонувати у надзвичайно динамічному інформаційному середовищі, де постійно присутня загроза дезінформації та пропаганди. У цей час перед журналістами постає завдання не лише об'єктивно висвітлювати події, а й забезпечувати захист суспільних інтересів, не допускаючи розповсюдження фейкових новин та маніпуляцій. Виклики етичної журналістики у воєнних умовах включають не лише питання дотримання

правдивості і точності інформації, а й обов'язок захищати своїх інформаторів, дбати про безпеку героїв репортажів, а також дотримуватись принципів гідності та людяності.

Також в умовах війни зростає важливість медіаграмотності серед населення, адже люди часто піддаються впливу пропаганди, емоційних заголовків та зловмисних інформаційних кампаній. Журналісти у цьому контексті виконують не лише роль інформаторів, а й своєрідних наставників, які через власний приклад та професійні матеріали допомагають аудиторії відрізнити правду від маніпуляцій, зрозуміти складність воєнних подій і не піддаватися інформаційним атакам. Тому етична журналістика у період конфлікту є не лише питанням професійної репутації медіа, а й важливим елементом інформаційної безпеки держави.

Дотримання журналістських норм у воєнний час вимагає особливої підготовки, знань та усвідомленості з боку медійників. Вони мають розуміти, як їхня робота впливає на громадськість, особливо у такі критичні моменти. Іноді журналісти свідомо йдуть на ризик, щоб висвітлити важливі події, водночас стикаючись із важкими моральними виборами: які деталі варто оприлюднювати, щоб інформувати громадськість, і які можуть стати небезпечними або викликати паніку.

Таким чином, воєнні конфлікти ставлять перед журналістами питання не тільки про те, як інформувати суспільство, а й як це робити, залишаючись вірними професійним принципам. У часи війни журналістика стає не тільки інструментом донесення новин, а й потужною силою, що може як зміцнити суспільство, так і поставити його перед ризиком, якщо не дотримуватися етичних стандартів.

Актуальність теми. В умовах воєнного конфлікту питання етичних стандартів у журналістиці набуває особливої важливості. Війна створює виняткові обставини, за яких перед журналістами стоять виклики не лише щодо

правдивого інформування суспільства, а й збереження об'єктивності, уникнення маніпуляцій та пропаганди. В умовах збройних конфліктів на журналістів чиниться значний тиск – як зовнішній, від державних та військових структур, так і внутрішній, з боку суспільного обов'язку захистити національні інтереси.

Роль журналіста в умовах війни не обмежується виключно інформаційною функцією, адже суспільство покладається на медіа як на джерело правдивих та неупереджених новин. У цьому контексті дотримання етичних стандартів є важливим інструментом для підтримання довіри аудиторії. Однак, на практиці багато журналістів зіштовхуються з дилемами щодо балансу між правдивим відображенням реальності та обережним підходом до чутливих тем, які можуть вплинути на суспільні настрої, зокрема в контексті воєнних дій.

Сучасні дослідження демонструють, що війна не тільки впливає на теми і стиль журналістських матеріалів, але й формує нові етичні виклики, які потребують осмислення та обговорення. Це дослідження сприятиме кращому розумінню того, як можна забезпечити дотримання етичних норм, які принципи та стандарти залишаються незмінними навіть у кризових умовах, а також які підходи можуть допомогти журналістам у виконанні своїх професійних обов'язків під час воєнних конфліктів.

Тому, дослідження проблем дотримання журналістської етики в умовах війни є актуальним не лише для медіаспільноти, але й для суспільства загалом. Це допоможе сформуванню підходи, що дозволять поєднувати об'єктивність, правдивість та повагу до людської гідності навіть у найскладніших умовах.

Методологічне підґрунтя роботи склали праці вчених:

В.Ф. Іванов [28], [29], В. Сердюк [28], Ю. Штрухецький [29], О. Мостовий [40], А. Куликов [37], Л. Куш [38], [37], Д. Дуцик [37], Л. Кузьменко [37], М. Дворовий [22], [37].

Мета роботи: виявити та проаналізувати ключові проблеми дотримання журналістської етики в умовах воєнного конфлікту та розробити рекомендації для журналістів щодо збереження етичних стандартів під час висвітлення військових дій.

Мета роботи зумовила постановку таких завдань:

- 1) обґрунтувати теоретичні основи журналістської етики, її принципи та значення в сучасній журналістиці;
- 2) дослідити вплив воєнних обставин на дотримання етичних норм журналістами;
- 3) проаналізувати типові етичні дилеми, з якими найчастіше зустрічаються журналісти під час висвітлення воєнних подій;
- 4) розглянути реальні приклади порушення або дотримання журналістської етики в умовах війни;
- 5) розробити рекомендації для журналістів щодо збереження етичності та об'єктивності в інформаційній роботі під час воєнних конфліктів.

Об'єктом дослідження є процес функціонування журналістської діяльності в умовах воєнного конфлікту та пов'язані з цим етичні аспекти.

Предметом дослідження виступають проблеми дотримання норм журналістської етики в умовах війни, зокрема етичні дилеми, виклики та підходи до їхнього вирішення під час висвітлення військових подій.

Методи дослідження: порівняння, аналіз, узагальнення, систематизація.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленому аналізі етичних викликів, що виникають перед журналістами в умовах воєнного конфлікту, а також у визначенні специфічних факторів, які впливають на дотримання етичних норм у кризових ситуаціях. У дослідженні розроблено нові підходи до аналізу етичних дилем, з якими мають справу журналісти під час війни, та запропоновано рекомендації для збереження об'єктивності та етичності журналістської діяльності в екстремальних умовах. Важливим

елементом новизни є систематизація та узагальнення реальних кейсів з журналістської практики, що дозволяє розкрити основні проблеми та способи їх вирішення в контексті сучасних військових конфліктів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у створенні рекомендацій для журналістів та медійних організацій щодо забезпечення дотримання етичних норм під час висвітлення воєнних конфліктів. Результати дослідження можуть бути використані як основа для розробки навчальних програм, тренінгів та методичних рекомендацій для працівників медіа, що сприятиме підвищенню рівня професійної відповідальності та об'єктивності у кризових ситуаціях. Крім того, матеріали дослідження можуть слугувати орієнтиром для створення редакційних політик, які забезпечують етичний підхід до інформування в умовах воєнного конфлікту, що є важливим елементом для збереження довіри суспільства до медіа.

Апробація отриманих результатів.

Опубліковано тези:

Дем'янчук Д. Проблеми дотримання норм журналістської етики в умовах війни. *Матеріали VIII Міжнародної наукової конференції «Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття» (22 листопада 2024 року)*. Біла Церква, Україна. С. 381 – 383.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ЕТИКИ

1.1. Історія виникнення поняття журналістська етика

Історія виникнення поняття «журналістської етики» сягає того моменту, коли журналістика почала формуватися, як професія, зі своїми новими стандартами, нормами та кодексами поведінки. [27] Етичні норми та принципи журналістики пов'язані саме із розвитком друкованих засобів масової інформації (ЗМІ) у XVII-XVIII століттях. Коли журналістика, як професія, почала набувати суспільного значення, виникли перші спроби формалізувати правила, які допоможуть гарантувати достовірність та точність інформації, яка опублікована.

У XVIII-XIX ст. журналістика стає важливим засобом впливу на громадську думку, формуються принципи та основи етичної журналістики, з'являється перша редакційна політика, яка спрямована на забезпечення об'єктивності та достовірності інформації [24].

У XX ст. британські та американські газети встановили принципи, що обмежують використання неправдивої або ж сенсаційної інформації. [53] Ідея «четвертої влади» стала роллю ЗМІ як механізму надання інформації суспільству та контролю за діяльністю влади, це підсилило потребу у високих етичних стандартах. У 1923 році Американська спілка редакторів газет прийняла етичний кодекс, відомий як Канони журналістської етики. У якому йдеться, що існує сім канонів журналістської етики: відповідальність, свобода преси, незалежність, щирість, правдивість, точність, неупередженість, чесна гра та пристойність. Ці сім канонів досі відіграють важливу роль у журналістиці та медіа. Вони дозволяють медіасвіту користуватися широким спектром журналістської свободи, але допомагають встановлювати межі та регуляції між тим, що є правильним, а що — неправильним.

Перший канон — це відповідальність. Цей канон закликає журналістів завжди брати до уваги добробут громадськості. Це означає, що журналісти повинні бути обережними при публікації інформації. Вони можуть висвітлювати будь-яку тему, але для підтримки довіри аудиторії мають дотримуватися точності та достовірності у поданих даних.

Другий канон — свобода преси. Свобода преси закріплена в Конституції як Перша поправка. Журналісти повинні охороняти цю свободу як основну і непорушну. Вона надає право висловлювати будь-яку думку будь-яким способом, однак це вимагає відповідальності. Журналісти мають обирати, що говорити, з урахуванням громадського добробуту, та відфільтрувати певні речі.

Третій канон — незалежність. Журналісти повинні бути незалежними від джерел, політики та рекламодавців. Незалежність означає, що ніхто не може сказати їм, як і що писати. Це забезпечує об'єктивність та правдивість у висвітленні тем.

Четвертий канон — щирість, правдивість, точність. Цей канон має бути основою всієї журналістики. Журналісти повинні бути щирими, говорити правду і бути точними у своїй роботі. Це забезпечує довіру аудиторії та підтримує репутацію журналіста.

П'ятий канон — неупередженість. Цей канон вимагає, щоб журналісти висвітлювали історії без упереджень. Це дозволяє читачам формувати власну думку на основі фактів. Неупередженість є ключовою для чесної журналістики.

Шостий канон — чесна гра. Цей канон означає, що журналісти не повинні писати про когось негативно без можливості тієї сторони висловитися. Також будь-які помилки слід швидко виправляти.

Останній канон — пристойність. Журналісти повинні уникати «навмисного потурання порокам». Вони не повинні писати негативно про когось просто через особисту думку.

Ці сім канонів є основою етики журналістики, допомагають підтримувати свободу слова та забезпечують високу якість і довіру до медіа [9].

Канон журналістської етики 1923 року формалізував усі принципи журналістики та об'єднав важливі принципи правдивості, об'єктивності та відповідальності перед громадськістю, та ліг в основу подальшого розвитку етичних норм в інших країнах.

В епоху глобальних воєн і конфліктів, зокрема з початку Другої світової війни, журналістика зіткнулася із багатьма етичними проблемами, оскільки окрім інформативності висвітлення військових операцій, повідомлення могли містити пропагандистський характер. Після її закінчення та розвитку демократії, в багатьох країнах роль журналістики як захисника прав людини і державної влади зростає. У 1954 році на Всесвітньому конгресі Міжнародна федерація журналістів (IFJ) прийняла «Декларацію принципів дій журналістів» [5]. Ця міжнародна декларація проголошена стандартом професійної поведінки журналістів, які збирають, передають, поширюють та інтерпретують новини та інформацію. [33]

1) Повага до правди та права громадськості знати правду є головним обов'язком журналістів. Виконуючи цей обов'язок, журналісти повинні завжди поважати принцип свободи збирати та неупереджено повідомляти новини, а також право на справедливі коментарі та критику.

2) Журналісти повинні оприлюднювати інформацію лише на основі відомих їм фактів, не повинні приховувати важливу інформацію або фальсифікувати документи.

3) Журналісти повинні використовувати тільки чесні методи для отримання новин, фотографій і документів.

4) Журналісти повинні докладати всіх зусиль для виправлення опублікованої інформації, якщо виявиться, що вона є шкідливо неточною.

5) Журналісти повинні зберігати професійну таємницю про джерело інформації, отриманої відповідно до своїх зобов'язань щодо конфіденційності.

6) Журналісти повинні усвідомлювати ризик того, що ЗМІ можуть сприяти дискримінації і робити все можливе, щоб уникнути сприяння дискримінації, зокрема за ознаками раси, статі, сексуальної орієнтації, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національності або соціального походження.

7) Журналісти повинні розглядати такі дії як серйозні професійні порушення (плагіат, недобросовісне цитування з метою отримання іншого контексту, дифамації, клевети, неправдивих звинувачень, отримання хабарів у будь-якій формі за публікацію або приховування інформації)

8) Журналісти, які гідні цього звання, повинні бути віддані вищезазначеним принципам.

9) Журналісти повинні, в рамках загального права кожної країни, виключати будь-яке втручання з боку уряду або інших осіб і визнавати юрисдикцію своїх колег у професійних питаннях.

Ці принципи, також відомі як Бордоська декларація та лежать в основі непохитної та якісної журналістики, були оновлені у 1986 році [2].

1.2. Розвиток журналістської етики у незалежній Україні

Наприкінці 1980 – початок 1990 років в Україні почався бурхливий розвиток та повна свобода дій для українських масмедіа. З'являється багато нових видань, які націлені на певного читача і майже всі його знаходять. Проте повна свобода медіа несла і певні небезпеки для самого журналіста. Після виходу із радянської системи, де цензура була жорстким інструментом, що мав на меті забезпечити повний контроль держави над інформаційним простором і не допустити критичних або небажаних для влади поглядів. Цей інструмент

впливав на всі сфери життя – від медіа й літератури до освіти й мистецтва – формуючи уніфіковане ідеологічне середовище.

Головною установою, яка керувала цензурною діяльністю, був Головліт – загальносоюзне управління, відповідальне за перевірку друкованих матеріалів, преси, радіо й телебачення. Його завданням було гарантувати, щоб жоден контент не суперечив державній ідеології чи не ставив під сумнів політичну лінію партії. Існував чіткий перелік тем, на які накладалися обмеження або повна заборона. Серед них були національна історія, релігійні питання, репресії радянської влади, діяльність українського національного руху та будь-які матеріали, що могли створити негативний образ СРСР. Релігійні тексти, наприклад, редагувалися або заборонялися в рамках атеїстичної політики. Цензура охоплювала не лише пресу, а й театральні постановки, кіно, мистецькі виставки. Мистецтво, яке не відповідало стандартам соціалістичного реалізму, або "ідейно неправильне" зразки творчості часто підлягали забороні, а самі митці зазнавали переслідувань. Навіть західна музика вважалася небезпечною і могла бути оголошена "антирадянською". Цензура також була спрямована на обмеження поширення української мови та культури. Внаслідок політики русифікації українські школи та інші заклади освіти поступово переходили на російську мову, а культурне життя підпорядковувалося домінуючій культурі союзної держави. Доступ до іноземних джерел був суворо обмежений. Іноземні книги, фільми й музика ретельно перевірялися, і дозволялися лише ті, що не суперечили ідеологічним засадам радянської влади. Радіопередачі з-за кордону, які могли донести альтернативний погляд, часто глушилися. Особи, які висловлювали критичні або незалежні думки, ризикували бути арештованими чи переслідуваними. Відомі випадки арештів письменників і журналістів, які відстоювали свободу слова. Дисиденти, що боролися за право говорити вільно, зазнавали жорстоких репресій. На фоні тотальної цензури виникли рухи самвидаву, що дозволяли поширювати заборонену інформацію через

переписування матеріалів вручну або на друкарських машинках. Самвидав був джерелом незалежної інформації та альтернативного погляду на історію, політику й події за межами СРСР.

Цензура в Радянському Союзі слугувала для встановлення контролю над громадським життям та формування єдиного "правильного" мислення. Проте саме прагнення до свободи та спротив цьому контролю в підсумку стали підґрунтям для відновлення української незалежності на початку 1990-х років.

У процесі становлення української незалежності питання етики набуло особливої актуальності, оскільки суспільство стало вимогливішим до якості медійного контенту та відповідальності журналістів перед аудиторією. З приходом незалежності, громадськість стала сприймати медіа, як джерело офіційної інформації з високим рівнем довіри. Умовне скасування цензури, показало наскільки журналісти не готові до самообмежень. Доволі часто, інформація з телепередач, радіоэфірів та газет, відверто виливала масу бруду на тогочасних споживачів. Інформація не перевірялася, що призвело до того, що споживачі отримували повну нісенітницю, наприклад історії про пацюків, які бігають у метро та кидаються на перехожих, малюків з двома головами, що призвело до того, що виникла криза довіри до медіа, та усвідомлення того, що українським журналістам потрібні етичні норми та правила.

Процес змін був досить важким, враховуючи ще економічний та ідеологічний кризис. Комерціалізація та боротьба за існування витіснили дотримання правил журналістської етики на останнє місце. Різні політичні та бізнесові сили почали «підминати» медіа під себе. Медіапростір в Україні зазнав серйозних змін, коли державний апарат почав запроваджувати вибіркоче законодавство, яке, хоча й виглядало прогресивним, насправді мало на меті встановлення повного контролю над журналістами. Це призвело до сумнозвісних "темників" – практики попередньої цензури, що нав'язувалася державними структурами. Втрачена довіра аудиторії змусила журналістів

переосмислити свою роль. Стало очевидним, що без етичних стандартів журналістика ризикує втратити значущість, перетворившись на інструмент пропаганди, повністю залежний від впливу власників та позбавлений суспільного авторитету. Етика журналістики почала сприйматися як необхідний механізм саморегулювання, а не просто формальна ідея[59].

Поступове підвищення професійної самосвідомості стало поштовхом для журналістів у боротьбі проти зовнішнього тиску. Протести у 2004 році продемонстрували, що для багатьох журналістів чесність перед аудиторією та вірність професійним стандартам важать більше, ніж комфорт та матеріальні вигоди. Ця хвиля протистояння значно відновила довіру до професії, сприяла формуванню соціально відповідальної журналістики, що орієнтована на суспільні цінності та прозорість [6].

Після 2004 року українська журналістика зазнала суттєвих змін, особливо у сфері етичних стандартів і суспільної відповідальності. Події Помаранчевої революції стали поворотним моментом, який пробудив розуміння, що журналістика повинна бути незалежною і служити суспільним інтересам. Саме в цей час розпочалося активне обговорення необхідності дотримання професійної етики, оскільки в суспільстві зроста критика щодо залежності ЗМІ від політичних структур та бізнесових інтересів.

Протягом наступних років журналісти почали усвідомлювати важливість саморегулювання та прозорості у своїй діяльності. З'явилися нові організації, які займалися розробкою етичних кодексів і стандартів, що спрямовували медіа до відповідального висвітлення подій. Події Революції Гідності в 2013–2014 роках ще більше зміцнили прагнення до незалежної журналістики, вільної від впливу політичної цензури, та посилили роль журналістської етики як ключового принципу в процесі інформування суспільства.

1.3. Кодекс етики українського журналіста

Кодекс етики українського журналіста – встановлює основні морально-етичні принципи, що повинні бути дотримані журналістами під час виконання своїх професійних обов'язків. Цей документ був ухвалений 24 квітня 2004 року на з'їзді журналістів, які підписали Кодекс, і в останній редакції, з урахуванням змін, був затверджений 4 жовтня 2013 року. Офіційне затвердження Кодексу відбулося 12 грудня 2013 року на пленумі Національної спілки журналістів України (НСЖУ) [42] і раніше було схвалене рішенням Комітету Незалежної медіа-профспілки України (НМПУ) [35].

Кодекс етики українського журналіста був розроблений на основі міжнародних правових документів, таких як Загальна декларація прав людини [14], Всесвітня Хартія свободи преси ООН [13], Декларація принципів поведінки журналіста Міжнародної Федерації журналістів, Конституція України та чинне законодавство країни.

Він складається з 19 статей:

1) Свобода вираження думок і слова є важливою складовою професійної діяльності журналістів

2) Свобода вираження думок і слова повинна забезпечувати незалежність від впливу влади чи власників медіа. Однак, служіння інтересам окремих осіб чи політичних структур, а не суспільству, є порушенням етичних принципів.

3) Важливо, щоб журналісти поважали приватність людей, при цьому зберігаючи право на проведення розслідувань, коли суспільний інтерес перевищує приватні інтереси особи.

4) Висвітлення судових процесів повинно бути об'єктивним, а обвинувачені не можуть бути названі злочинцями до ухвалення судового рішення.

5) Журналісти повинні дотримуватись правил конфіденційності джерел інформації, за винятком випадків, визначених законодавством, та гарантувати громадськості доступ до повної та достовірної інформації.

6) Основним обов'язком журналіста є забезпечення права громадськості на повну та неупереджену інформацію про події та факти.

7) Всі матеріали, включаючи новини та аналітичні статті, повинні бути чітко розмежовані від реклами.

8) Редагування не має змінювати суті повідомлення.

9) Потрібно забезпечити чітке відокремлення фактів від думок, а також відокремлювати припущення і судження, щоб уникнути упередженості.

10) Точки зору опонентів, включаючи тих, хто піддається журналістській критиці, повинні бути подані об'єктивно та збалансовано. Окрім того, необхідно надавати оцінки від незалежних експертів.

11) Неприпустимим є маніпулювання результатами соціологічних досліджень чи маніпулювання громадськими опитуваннями для досягнення бажаних результатів.

12) Журналісти зобов'язані виправляти помилки у своїх матеріалах

13) Уникати незаконних методів отримання інформації, застосовуючи лише ті способи, які дозволяються законом.

14) Плагіат і корупційні практики є несумісними з професією, а дії, що дискримінують людей за різними ознаками, повинні бути суворо засуджені.

15) Дискримінація за ознаками статі, мови, раси, релігії, національного, регіонального чи соціального походження або політичних переконань є неприпустимою.

16) Журналіст не повинен виконувати будь-які завдання чи писати матеріали, якщо це суперечить його особистим переконанням чи етичним принципам.

17) Отримання журналістом матеріальних винагород або пільг за виконання або невиконання журналістського завдання є неприпустимим і суперечить етичним стандартам професії.

18) Висвітлення питань, що стосуються дітей, вимагає особливої обережності і дозволу від батьків або опікунів.

19) Порушення етичних норм не тільки шкодить репутації журналістів, а й може призвести до позбавлення членства в професійних організаціях [55].

1.4. Роль Комісії з журналістської етики

Комісія журналістської етики (КЖЕ) [34] — це орган саморегуляції медіа, який допомагає як журналістам, так і громадськості вирішувати етичні питання без залучення державних установ. Вона розглядає етичні та професійні конфлікти, що виникають як серед журналістів, так і між журналістами та публікою, пов'язані з виконанням професійних обов'язків.

Основною метою Комісії є забезпечення дотримання етичних стандартів у медіа і підтримка високоякісної журналістики. Комісія зокрема займається оцінкою матеріалів на відповідність Кодексу етики, а також розглядає конфлікти між журналістами та іншими сторонами в медійному просторі. До Комісії можуть звертатися журналісти, громадяни та юридичні особи, які вважають, що певні матеріали порушують основні етичні норми. Комісія може також ініціювати перевірку за своїм бажанням, якщо випадки порушень зафіксовані в процесі моніторингу медіа. Скарги розглядаються зазвичай протягом чотирьох місяців з моменту подачі. Комісія є волонтерським органом і не має фінансових ресурсів для швидкого реагування на всі скарги.

Комісія може винести рішення у вигляді попереджень, заяв чи публічних осудів залежно від серйозності порушення. Однак, вона не має повноважень позбавляти ліцензій чи застосовувати юридичні санкції.

Важливість дотримання етики в журналістиці підкреслюється Мюнхенською декларацією, яка наголошує на праві громадян отримувати правдиву інформацію. Діяльність Комісії має за мету створення довіри до медіа та забезпечення свободи слова в Україні [56].

1.5. Внесок відомих науковців у дослідження журналістської етики

Дослідження етичних стандартів у журналістиці має надзвичайну важливість для формування довіри до медіа та забезпечення об'єктивності в суспільстві, особливо в умовах сучасних викликів, таких як війна, інформаційні маніпуляції та дезінформація. Праці відомих українських науковців, зокрема Валерія Іванова, Володимира Сердюка, Юрія Штурхецького, Олександра Мостового, та публікації журналістів не лише розкривають ключові аспекти етики, але й пропонують практичні рекомендації для вирішення етичних дилем.

Аналіз цих праць є необхідним для поглиблення розуміння теоретичних основ журналістської етики та їхнього впровадження в професійну діяльність. Завдяки таким дослідженням формуються стандарти, які допомагають медійникам діяти в межах етичних норм навіть у найскладніших обставинах. У цьому розділі зосереджено увагу на ключових ідеях, запропонованих провідними українськими вченими, та їхній практичній цінності для журналістів.

Книга Валерія Іванова та Володимира Сердюка «Журналістська етика» [28] є визначною працею, що заклала основи для вивчення етичних норм в українській журналістиці. Її значення полягає в поєднанні глибокого теоретичного аналізу з практичними рекомендаціями, що залишаються актуальними в умовах складних соціальних і політичних трансформацій.

Автори наголошують, що етичні норми є не лише професійним стандартом, а й основою довіри до медіа. Вони аналізують, як свобода слова передбачає відповідальність, і підкреслюють важливість розмежування фактів і коментарів. Праця охоплює низку актуальних тем, таких як висвітлення військових конфліктів, робота в умовах політичного тиску та дотримання принципу «не нашкодь».

Особливе значення мають рекомендації авторів щодо боротьби з дезінформацією та використання анонімних джерел, що набуває критичної важливості в умовах інформаційних війн. Практичний характер книги проявляється в аналізі реальних кейсів, які слугують орієнтиром для журналістів у складних етичних ситуаціях.

Книга є не лише навчальним посібником, але й моральним орієнтиром для української журналістики. Її зміст сприяє збереженню об'єктивності, професійності та довіри до медіа навіть у періоди глибоких криз, що робить цю працю надзвичайно актуальною.

Ще одним вагомим внеском в журналістську літературну спадщину є створення і розвиток Кодексів етики, які служать основою для журналістської практики на національному та міжнародному рівнях. Наприклад, в роботі В. Мостового та В. Різуна [40] детально аналізуються норми журналістської етики, які враховують як традиційні принципи об'єктивності, збалансованості, так і новітні виклики медіа середовища. Практичні приклади ситуацій, що подаються у їхніх публікаціях, дозволяють журналістам краще орієнтуватися в складних етичних дилемах, з якими вони можуть стикатися в своїй роботі.

Знання та вивчення праць таких науковців є надзвичайно важливим для кожного журналіста. Це не лише допомагає дотримуватись етичних норм, а й сприяє розвитку професійної свідомості, дозволяючи уникати маніпуляцій та неетичної поведінки у роботі з інформацією. Важливо, що ці праці

допомагають журналістам розуміти свою роль в суспільстві, забезпечуючи баланс між інтересами медіа, влади та громадськості.

У контексті роботи Комісії з журналістської етики [34], особливо важливо підкреслити роль цієї організації в підтримці і розвитку журналістської етики в Україні. Комісія здійснює нагляд за дотриманням етичних стандартів, розглядає етичні порушення і допомагає формувати громадське розуміння важливості етичних норм у медіа.

Загалом, вивчення праць науковців, є необхідним етапом професійної підготовки журналістів, оскільки воно не тільки покращує рівень етичної свідомості, а й дозволяє кожному медіапрацівнику бути більш відповідальним у своїй роботі, що має безпосередній вплив на суспільство в цілому.

Праця Комісії з журналістської етики під редакцією професора В.Ф. Іванова [40], зокрема практикум із журналістської етики, є важливим і корисним ресурсом для журналістів і студентів журналістських факультетів. Цей навчальний посібник охоплює ключові аспекти професійної діяльності журналіста через практичні заняття, що дозволяють набути навички правильного застосування етичних норм у реальних умовах роботи.

Праця містить 12 практичних аспектів, об'єднаних у два змістовні модулі, що дозволяють зосередитися на різних етичних питаннях, з якими працюють журналісти. Це включає такі теми, як професійна етика журналіста, взаємодія з колегами, підготовка журналістських матеріалів, робота з джерелами, етика журналістських жанрів і заходів, етика реклами та політичної журналістики, а також мережева етика в епоху Інтернету[4].

Кожне заняття супроводжується реальними прикладами з журналістської практики, що робить цей посібник надзвичайно корисним для журналістів, адже він дає змогу на практиці розв'язувати етичні дилеми. Практикум також надає чіткі вказівки щодо того, як поводитися у складних ситуаціях, що

виникають під час журналістської діяльності, а також вчить розпізнавати та виправляти порушення етики в медіа.

Для журналістів цей посібник важливий через наявність актуальних етичних норм, які базуються на міжнародних та національних документах. Він сприяє формуванню моральної свідомості та культури, а також надає інструменти для забезпечення професійних стандартів у медіа-сфері. Тому, для тих, хто займається журналістською практикою або викладає журналістику, це безцінний інструмент для підвищення кваліфікації та розвитку професійної етики.

Андрій Куликов — відомий український журналіст і медіаексперт, який підкреслює важливість правди та етики в журналістиці. Він наголошує, що журналісти повинні працювати відповідально, адже саме від них залежить, як сприймається інформація аудиторією. У своїй праці Куликов акцентує на тому, що журналісти повинні перевіряти факти, уникати маніпуляцій і зберігати принцип правдивості навіть у кризових ситуаціях, коли на них лежить велика відповідальність [37].

Ліна Куш зосереджується на використанні інформації з публікацій у соцмережах та матеріалів активістів. Вона дає чіткі рекомендації, як можна використовувати контент із соцмереж, не порушуючи етичних норм, особливо у часи війни. Оскільки соцмережі стали основним джерелом інформації, журналісти повинні бути особливо обережними, щоб не поширювати неперевірену чи маніпулятивну інформацію [38].

Діана Дуцик займається аналізом основних журналістських жанрів і дає рекомендації щодо того, як працювати з ними в межах етичних стандартів. Вона наголошує на важливості балансу між об'єктивністю і суб'єктивністю при висвітленні важливих тем, зокрема в умовах війни. Дуцик розкриває, як важливо правильно передавати інформацію, щоб журналісти могли створювати якісні матеріали, не порушуючи етичних норм [37].

Ліза Кузьменко досліджує питання гендерної рівності в медіа і акцентує увагу на важливості правильного висвітлення тем, пов'язаних із сексуальним насильством у контексті війни. Вона дає конкретні рекомендації, як уникати стереотипів і коректно подавати чутливу інформацію, враховуючи соціальні норми і етичні стандарти [37].

Максим Дворовий аналізує нововведення в законодавстві щодо медіа і їх вплив на журналістську діяльність. Він надає рекомендації, як медіа повинні адаптуватися до нових вимог, що ставляться перед ними законодавцями, і як журналісти повинні працювати в межах правових та етичних норм. Праця Дворового допомагає журналістам бути в курсі нових змін у законодавстві, що безпосередньо впливає на їхню професійну діяльність [22].

Ці праці є важливими для українських журналістів, адже вони надають як теоретичні основи, так і практичні поради для роботи в складних умовах, зокрема під час війни. Вони допомагають медіа-професіоналам дотримуватися етики, зберігати об'єктивність і забезпечувати якісне та правдиве висвітлення подій, що є ключовим для формування здорового громадянського суспільства.

Праця "Саморегуляція українських медіа під час дії воєнного стану в Україні: З досвіду роботи Комісії з журналістської етики" [36] є дуже важливим джерелом для журналістів, медіа-менеджерів, студентів журналістики та ширшої аудиторії. Збірник містить рішення Комісії з журналістської етики, що стосуються роботи журналістів і медіа в умовах війни, та включає важливі аспекти, як юридичні питання, стандарти етики, гендерну рівність і роботу медіа в особливих умовах. Це допомагає зрозуміти, як журналістика має реагувати на виклики, що виникають у кризових ситуаціях, зокрема під час військових конфліктів.

Особливу цінність праця має для українських медіа під час війни, коли питання етики та дотримання журналістських стандартів набувають особливої ваги. Журналісти повинні забезпечувати правдиву, вчасну і точну інформацію,

адже від цього залежить безпека людей. Такі публікації допомагають журналістам орієнтуватися у складних ситуаціях, де неправдива інформація може завдати великої шкоди, а затримка в її поширенні може призвести до втрат.

Цей збірник є корисним також для керівників медіа, оскільки він пропонує конкретні рекомендації щодо того, як підтримувати етичні стандарти навіть в умовах воєнного стану, не піддаючись на маніпуляції або втручання з боку влади чи інших інститутів. Для студентів і викладачів факультетів журналістики це джерело дає чітке розуміння того, як журналістика має працювати в екстремальних умовах війни, наголошуючи на тому, як важливо зберігати об'єктивність і дотримуватися етики, навіть коли ситуація здається безнадійною [1].

Праця розглядає важливі етичні дилеми, з якими мають справу журналісти в часи війни, а також приклади практичного застосування етичних норм у реальних ситуаціях. Це дозволяє журналістам не тільки теоретично ознайомитися з питаннями етики, а й отримати реальні рекомендації для роботи на практиці.

Висновок до розділу 1. Розглядаючи основні аспекти становлення журналістської етики, які є важливими для розуміння її сучасного значення, особливо в умовах військових конфліктів, та у ході аналізу поняття етики як суспільної категорії було встановлено, що етика виконує ключову функцію в процесі регулювання поведінки професіоналів, які працюють у публічній сфері, включно з журналістами. Поняття етики, яке формувалося через історичний і культурний контексти, надає журналістиці ціннісну основу для забезпечення довіри аудиторії. Зростання ролі медіа в суспільстві стимулювало формування стандартів, покликаних підтримувати журналістів у процесі інформування громадськості відповідно до етичних норм.

Українські журналісти поступово приходили до усвідомлення важливості дотримання етичних стандартів, що було обумовлено як історичними подіями, так і зміною суспільних очікувань. Сучасна українська журналістика, пройшовши через політичний і суспільний тиск, наблизилася до розуміння необхідності етичного підходу як інструменту саморегулювання, що особливо актуально в умовах військових дій. Етичні норми є важливою складовою професійної діяльності журналістів, яка підтримує довіру аудиторії та забезпечує об'єктивність і достовірність поданої інформації.

У наш час проблема об'єктивності та справедливості набула особливого значення, оскільки журналістам доводиться працювати в умовах жорстокого цензурного контролю та маніпулювання інформацією. Військові конфлікти століття, сприяють перегляду етичних стандартів та встановлюють нові принципи, які охоплюють делікатні питання, які пов'язані з людськими жертвами, конфліктами та національними інтересами.

РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ ВІЙНИ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРИНЦИПІВ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ЕТИКИ

Повномасштабні воєнні конфлікти створюють безпрецедентні виклики для журналістської професії, змінюючи усталені етичні норми та стандарти. У таких умовах журналісти зіштовхуються з необхідністю збалансувати об'єктивність, оперативність і відповідальність перед суспільством. Проблеми, пов'язані із забезпеченням точності, уникненням маніпуляцій та пропаганди, а також дотриманням прав людини у висвітленні подій, постають особливо гостро під час війни.

У періоди збройного протистояння журналістика перетворюється на важливий інструмент впливу, що може як сприяти консолідації суспільства, так і підживлювати конфлікт. Водночас виникає ризик втрати балансу між правом суспільства на правдиву інформацію та потребою зберігати секретність військових операцій. Журналісти часто працюють в умовах підвищеної небезпеки, що також впливає на якість матеріалів та дотримання етичних принципів.

2.1. Вплив війни на функціонування засобів масової інформації (світовий контекст)

Медіа завжди відігравали значну роль під час військових конфліктів, забезпечуючи суспільство важливою інформацією, яка є критично важливою для безпеки та громадського сприйняття війни. Відповідно, вони стають не лише передавачами новин, а й важливим інструментом у формуванні громадської думки, підвищенні бойового духу та легітимації дій урядів. Водночас війна створює ситуацію, де інформація стає стратегічним ресурсом, а її контроль — важливим аспектом політичної гри.

Журналісти, які висвітлюють військові події, часто мають справу з конфліктами через суперечливі інтереси військових і медіа. Військові прагнуть до секретності, а журналісти — до відкритості. Це призводить до ситуацій, коли медіа вимушені працювати в умовах цензури або обмежень, спричинених урядовими структурами, що контролюють доступ до інформації. Наприклад, під час Фолклендської війни уряд Великої Британії жорстко контролював доступ журналістів до території, що значно вплинуло на те, як війна була висвітлена. Така практика підтверджує, що медіа під час війни часто не є повністю незалежними, а їхній контент може бути свідомо маніпуляційним для підтримки національних інтересів.

Телебачення, яке є основним джерелом новин для багатьох людей, часто критикують за надмірну сенсаційність і поверховість у подачі інформації. Проблеми з адекватним відображенням реальності війни виникають через візуальне зображення подій, яке не завжди передає серйозність і масштаби конфлікту. Наприклад, під час війни у В'єтнамі критики зазначали, що медіа спрощували картину, внаслідок чого глядачі могли сприймати війну як менш трагічну, ніж вона була насправді. Це демонструє, як засоби масової інформації, особливо телебачення, можуть формувати уявлення про війну, знижуючи її сприйняття як реальної загрози.

З появою глобальних медіакорпорацій, таких як CNN, на зміну традиційним медіа-форматам прийшов новий спосіб подачі новин — швидкий, оперативний, але часто поверхневий. Це призвело до того, що політики змушені реагувати на події швидше, але це не завжди гарантує, що їхні реакції будуть обґрунтованими або ефективними. Глобалізація медіа також поставила журналістів у ситуацію, коли їхня незалежність і об'єктивність піддаються постійному тиску з боку редакцій, що прагнуть швидко забезпечити популярність новин. У результаті якість репортажів може страждати через надмірний акцент на терміновості [58].

Одним із найважливіших аспектів роботи медіа під час війни є моральна відповідальність журналістів. Вони часто зіштовхуються з дилемою: чи достатньо просто фіксувати події, чи варто втручатися, наприклад, через гуманітарні ініціативи чи заклики до політичних змін? Це питання є особливо важливим, коли журналісти не тільки спостерігають за подіями, а й стають частиною конфлікту, інтерпретуючи або навіть змінюючи хід подій через свої репортажі.

Медіа мають значний вплив на те, як суспільство сприймає важливі міжнародні події, включаючи війни і конфлікти. Вони не просто передають факти, але й створюють наративи, здатні змінювати сприйняття подій. Наприклад, під час конфлікту між Ізраїлем та ХАМАС медіа в США та інших країнах висвітлюють цей конфлікт з різних точок зору, що впливає на громадське уявлення про війну.

ЗМІ в США зазвичай відображають позицію урядів Ізраїлю та США, зокрема акцентуючи увагу на терористичній діяльності ХАМАС. Однак велика частина висвітлення стосується втрат серед палестинців у Газі, що додає контекст до складності конфлікту. Міжнародні медіа, в свою чергу, часто більш активно піднімають гуманітарні проблеми, спричинені наслідками для палестинців, і використовують терміни, які в США не часто зустрічаються, наприклад, "апартеїд" або "етнічне очищення"[17].

Вибір історій для висвітлення, а також вибір фотографій і відео, можуть сильно вплинути на те, як аудиторія реагує на події. Це дозволяє медіа створювати емоційну атмосферу, що може призвести до конкретних суспільних запитів, таких як вимоги припинення вогню чи надання гуманітарної допомоги.

Соціальні медіа також значною мірою формують суспільну думку, однак вони часто є джерелом дезінформації. Користувачі швидко поширюють відео та фотографії, які можуть викликати сильні емоції, але їх правдивість не завжди

можна перевірити. Це робить складним розуміння реальної ситуації, оскільки достовірність інформації часто залишається під питанням.

Саме тому важливо обирати надійні джерела новин і ретельно перевіряти інформацію, адже медіа мають величезний потенціал змінювати сприйняття громадськістю важливих подій.

Медіа під час війни часто балансують між інформуванням і розвагою, між наданням фактичної інформації та підтримкою певних політичних або національних інтересів. Незважаючи на зусилля забезпечити об'єктивність і правдивість, медіа працюють з обмеженнями, що можуть спотворювати реальну картину війни. Тому важливо розуміти, як медіа можуть як відображати реальність, так і формувати уявлення про неї, що має глибокі наслідки для громадської думки та політики [28].

2.2. Особливості висвітлення конфліктів в умовах війни

Журналістика у демократичному суспільстві є не лише творчою діяльністю, а й професійною сферою, що вимагає чіткого дотримання стандартів та етичних норм. Журналісти мають свободу вибору тематики, стильового оформлення та подання матеріалу, щоб залучити аудиторію. Проте важливо розглядати журналістику не тільки як засіб творчого самовираження, а і як ремесло, яке має свої чітко визначені правила та вимоги [20]. Особливої уваги ця тема набуває у контексті висвітлення військових подій, де кожне оприлюднене слово може впливати не лише на громадську думку, а й на безпеку людей.

На думку Іва Аньеса, журналістика полягає у збиранні, обробці та передачі інформації, яка має бути доступною для громадськості. У своїй праці "Підручник із журналістики" він поділяє роботу журналіста на два ключові етапи: збір інформації та її поширення [21]. Кожен із цих етапів

супроводжується встановленими нормами та стандартами, що формувалися протягом десятиліть розвитку журналістики як професійної діяльності. Контроль за дотриманням етичних стандартів здійснюється через роботу професійних організацій, таких як профспілки, асоціації, центри підвищення кваліфікації та спеціалізовані комісії, наприклад, «Національна спілка журналістів України» та ін.

До ключових принципів журналістської етики належать:

- Баланс думок і точок зору. У матеріалах повинні бути рівномірно представлені всі сторони, зокрема й незалежні експерти. Це закріплено у п.10 Етичного кодексу українського журналіста [11].

- Оперативність. Журналіст має забезпечити своєчасну передачу інформації, дотримуючись права громадян на її отримання (п.1 Кодексу професійної етики).

- Достовірність. Підготовка матеріалів базується на перевірених фактах і достовірних джерелах. Журналіст зобов'язаний подавати правдиву інформацію, посилаючись на її походження.

- Відокремлення фактів від коментарів. Факти, судження та припущення мають бути чітко розмежовані, щоб уникнути маніпуляцій.

- Точність. Інформація повинна бути максимально точною, без викривлень, які можуть завдати шкоди честі чи репутації людини.

- Повнота представлення фактів. Громадськість має право отримувати об'єктивну інформацію про події у повному обсязі (п.6 Етичного кодексу).

Ці принципи закріплені у таких документах, як Кодекс професійної етики українського журналіста [34], Декларація принципів поведінки журналістів (Міжнародної федерації журналістів) [5] та інших міжнародних стандартах. Наприклад, служба ВВС у своєму внутрішньому кодексі акцентує на таких аспектах, як точність, баланс, уникнення сенсаційності та повага до аудиторії [44].

Особливе значення етичні норми мають у контексті військової журналістики, що спрямована на висвітлення бойових дій, збройних конфліктів, терористичних актів та їх наслідків. Тут важливо уникати викривлення фактів, зайвої драматизації та експлуатації трагічних подій для залучення аудиторії. Журналістам рекомендується інформувати про всі деталі події, водночас дотримуючись принципу не нашкодити, зокрема не провокувати паніку.

Етичні стандарти також вимагають поваги до приватного життя, збереження конфіденційності джерел, недопущення дискримінації за будь-якими ознаками та уникнення розпалювання ворожнечі. Так, у «Етичному кодексі США» [50] наголошується на важливості ретельної перевірки мотивів джерел і відкритості в їх визначенні. Схожі принципи закріплені в документах Спілки професійних журналістів, яка акцентує на безпеці осіб, про яких ідеться у матеріалах, та мінімізації можливих ризиків.

На жаль, етичні кодекси часто не супроводжуються реальними механізмами контролю їх виконання. У контексті військових конфліктів це призводить до зростання сенсаційності в медіа, коли журналісти зосереджуються на кількості переглядів, а не на репутації чи дотриманні стандартів [48]. Важливим інструментом у таких ситуаціях є самоцензура, яка допомагає визначати межі між тим, що варто публікувати, і тим, що може завдати шкоди.

Дотримання професійних стандартів і етики є основою довіри до медіа, яка тісно пов'язана з принципами демократичного суспільства. Журналістика, що ґрунтується на правдивості, повазі до прав і свобод людини, залишається одним із ключових механізмів забезпечення гуманізму, плюралізму думок і громадської відповідальності.

2.3. Зміни у роботі українських журналістів в умовах воєнного стану. Юридичні аспекти.

Діяльність засобів масової інформації (ЗМІ) під час воєнного стану в Україні зберігає надзвичайну важливість, адже забезпечує громадянам доступ до оперативної та правдивої інформації. Конституція України гарантує право на свободу слова та на вільне вираження поглядів, а також на безперешкодне поширення інформації [43]. Однак, в умовах воєнного стану держава може ввести обмеження для забезпечення національної безпеки. Забороняється цензура, тобто обов'язок погоджувати інформацію до її поширення, за винятком випадків, визначених законом.

Згідно з заявою Верховної Ради України, свобода слова в умовах війни не повинна підпадати під практики, характерні для тоталітарних режимів агресора. Це підкреслює важливість державного контролю за інформацією, аби запобігти загрозам національній безпеці, зокрема від інформаційних атак з боку країни-агресора. Водночас важливо зберігати баланс між правом на інформацію та захистом безпеки держави [18].

ЗМІ, які працюють в районах бойових дій, повинні отримати спеціальну акредитацію, ця вимога закріплена в наказі Головнокомандувача ЗСУ №73 від 3 березня 2022 року [39], який регулює співпрацю між військовими структурами та представниками ЗМІ в умовах воєнного стану. Також, журналісти повинні погоджувати матеріали з військовим командуванням, аби уникнути розголошення відомостей, які можуть зашкодити військовим операціям. Наприклад, інформація про розташування військових частин, кількість техніки або хід операцій не повинна бути оприлюднена, оскільки це може допомогти ворогу [15].

Процедуру акредитації здійснює Управління зв'язків із громадськістю ЗСУ. Журналісти, які успішно проходять цей процес, отримують прескарту

ЗСУ. Вона дає право працювати разом із військовими, отримуючи від них сприяння у зборі інформації. Однак така акредитація передбачає дотримання низки правил, включаючи:

- пред'явлення документів, що підтверджують особу та акредитацію, на запит військових;
- пересування лише за узгодженим маршрутом у визначений час;
- обов'язкове повідомлення про редакційне завдання та місце роботи в зоні бойових дій;
- носіння видимих позначок "ПРЕСА" або "PRESS", якщо це не створює загрози;
- використання засобів індивідуального захисту з відповідним маркуванням;
- дотримання заборон щодо розголошення конфіденційної або чутливої інформації.

Окрім того, статус журналістів у воєнний час визначається нормами міжнародного гуманітарного права. Воно розмежовує два типи журналістів:

1. Військові кореспонденти - це цивільні особи, які мають акредитацію у збройних силах і супроводжують військові формування. У разі потрапляння в полон вони можуть претендувати на статус військовополонених, але цей статус втрачається, якщо вони беруть участь у бойових діях.

2. Журналісти, які працюють у зонах конфлікту- це особи, що виконують професійні обов'язки у небезпечних умовах. Вони залишаються цивільними особами і не мають статусу військовополонених, проте мають право на захист, якщо не беруть участі у бойових діях.

Таким чином, журналісти повинні дотримуватися встановлених правил роботи у зонах бойових дій, щоб забезпечити свою безпеку та ефективно виконання професійних обов'язків.

Під час дії воєнного стану в Україні введено низку обмежень, що стосуються поширення певної інформації, яка потенційно може зашкодити обороноздатності країни. Серед них — заборона на публікацію даних, що можуть викривати військові операції, або сприяти поширенню ворожої пропаганди. Хоча Конституція України забороняє цензуру, у рамках воєнного стану передбачено додаткові повноваження для регулювання інформаційного простору військовим командуванням.

Зокрема, накази регламентують показ руйнувань: дозволено лише крупні плани уламків, які унеможливають ідентифікацію місцевості, а також заборонено вказувати точні адреси пошкоджень. Водночас такі матеріали мають бути збережені для можливого використання у міжнародних судах проти агресора. За умов воєнного стану визначено конкретні правила щодо оприлюднення інформації: фотографії чи відео з місць бойових дій можуть бути оприлюднені лише після певного часу — 12 годин для військових об'єктів, 3 години для цивільних. Це дозволяє забезпечити, щоб не було розголошено інформації, яка може стати корисною для ворога.

Після початку повномасштабної війни законодавство зазнало змін, зокрема у кримінальному кодексі з'явилися нові статті. Серед них — відповідальність за колабораційну діяльність, незаконне розповсюдження інформації про військові переміщення та виправдання агресії РФ. Важливе значення має і закон про заборону пропаганди символіки російської агресії, як-от «Z» чи «V». Одночасно з цим заборонено використовувати ЗМІ для виправдання агресії чи пропаганди країни-агресора, популяризації її режиму або виправдання військових дій. Важливо, щоб журналісти дотримувались етичних стандартів: не можна пропагувати насильство, глорифікувати агресорів чи називати їх "повстанцями" чи "ополченцями", як це часто трапляється в інформаційній війні. Також не слід публікувати недостовірну інформацію або приховувати важливі відомості, які можуть вплинути на хід війни.

Порушення цих правил може мати серйозні наслідки, включаючи кримінальну відповідальність за несанкціоноване розповсюдження військової інформації. В умовах війни особливо важливо забезпечити достовірність інформації, захищати джерела та уникати створення паніки серед населення, надаючи лише перевірену та обґрунтовану інформацію [49].

Закон «Про медіа», що набув чинності у 2023 році [45], встановив ще чіткіші рамки для контенту. Заборонено публікувати матеріали, які закликають до насильства, розпалюють ворожнечу чи заперечують українську державність. Окремо прописано положення про захист приватності, які стосуються публікацій із зображеннями загиблих або ідентифікації осіб, що перебували в полоні.

Таким чином, в умовах воєнного стану журналістам важливо зважати на етичні та законодавчі обмеження, щоб уникнути негативних наслідків як для національної безпеки, так і для особистих прав громадян. Порушення цих правил може мати серйозні наслідки, включаючи кримінальну відповідальність за несанкціоноване розповсюдження військової інформації. В умовах війни особливо важливо забезпечити достовірність інформації, захищати джерела та уникати створення паніки серед населення, надаючи лише перевірену та обґрунтовану інформацію [49].

Роль ЗМІ в умовах війни є складною і багатогранною: вони мають бути джерелом правдивої інформації, але одночасно повинні відповідати за кожен поширений факт, особливо в контексті національної безпеки.

Щоб окреслити особливості висвітлення конфлікту в Україні, спочатку потрібно проаналізувати чинники, які можуть ускладнювати дотримання журналістських стандартів. Зокрема:

- Ситуація оборони від агресора. Україна перебуває в стані активної оборони від зовнішньої агресії, що впливає на об'єктивність медіа. Вже на етапі підготовки репортажу часто простежується чітке окреслення ролей, де

протилежна сторона одразу подається як агресор, а Україна — як жертва, що формує упередженість та натякає на підтримку захисників.

- Емоційна напруга. Журналісти, які працюють у зоні бойових дій, та військові на передовій нерідко діляться патріотичними настроями, що може ускладнювати відбір нейтральних коментарів. Такі емоції іноді перетворюють журналістські матеріали на інструмент пропаганди чи маніпуляції.

- Ідеологічна складова. У матеріалах воєнної тематики журналісти часто беруть на себе функцію підвищення патріотичного духу населення. Їхні сюжети спрямовані на підтримку бойового духу, висвітлення подвигів військових і привернення уваги до подій на фронті.

- Відсутність діалогу. У конфлікті на сході України діалог між протиборчими сторонами практично відсутній. Це унеможлиблює об'єктивне представлення обох сторін та надання слова опонентам.

ЮНЕСКО у своїй резолюції «Тероризм та ЗМІ» (2002 р.) [7] виокремлює три ключові принципи для журналістів, які працюють у таких умовах:

1. Журналісти повинні уникати дій, які можуть посилити ризики для цивільного населення чи заручників. Уникнення прямих контактів із терористами та чуйність до постраждалих (особливо дітей, жінок і літніх людей) є ключовими рекомендаціями.

2. Подання інформації має бути об'єктивним і не драматизованим. Викривлення фактів чи використання жорстоких кадрів заради сенсаційності неприпустиме. Поважати почуття родичів загиблих чи постраждалих — обов'язок журналіста.

3. Журналісти повинні діяти відповідно до правил, які гарантують їхню безпеку. Носіння спеціальних акредитаційних емблем, уникнення дій, що можуть сприйматися як шпигунство, є необхідними умовами роботи в зонах конфлікту [47].

Згідно з міжнародним гуманітарним правом, журналісти в зонах бойових дій мають статус цивільних осіб, якщо не беруть участі у військових діях. Це закріплено в Женевських конвенціях 1949 року [3] та Гаазьких конвенціях 1907 року [12].

У виданні ОБСЄ «Журналістика в умовах конфлікту» [8] зазначено, що під час роботи з постраждалими чи внутрішньо переміщеними особами журналісти мають пам'ятати про чутливість воєнної тематики та виявляти обережність у кожному слові чи дії.

Професійні стандарти та етика залишаються основою журналістики навіть у зонах збройного конфлікту. Журналісти повинні усвідомлювати свою відповідальність перед суспільством та уникати ситуацій, що можуть зашкодити безпеці людей чи викривити дійсність.

Міністерство оборони України підкреслює важливість співпраці військових і журналістів, зазначаючи, що інформаційна підтримка допомагає зміцнювати довіру до Збройних Сил та об'єднувати суспільство навколо спільної мети. Журналісти відіграють ідеологічну роль, підтримуючи бойовий дух і протидіючи ворогу в інформаційній війні.

На жаль, у складних умовах деякі медіа дозволяють собі поширення фейкової інформації, яку часто виправдовують необхідністю підтримувати моральний дух чи дезорієнтувати супротивника. Це підкреслює важливість відповідальності журналіста за кожне слово, оскільки воно може мати вагомі наслідки для всього суспільства [26].

Отже, робота журналіста у зоні збройного конфлікту вимагає дотримання балансу між професійною етикою, об'єктивністю та безпекою. Військова журналістика є не лише джерелом інформації, а й потужним інструментом, що впливає на хід конфлікту та сприйняття реальності громадянами.

Оновлені законодавчі норми, які регулюють діяльність журналістів, стрімко змінюються в умовах правового режиму воєнного стану. Водночас

фокус уваги на дотримання журналістської етики теж зазнає трансформацій. Не всі медіа та їхні співробітники встигають оперативно адаптувати свою роботу до цих змін. У зв'язку з цим Комісія з журналістської етики надає кілька рекомендацій:

- Стежити за актуалізацією законодавства та у разі потреби звертатися до юристів для правильного розуміння нових норм.

- Дотримуватися вимог поведінки у зоні бойових дій, щоб не втратити акредитацію та спеціальний захист, передбачений міжнародним гуманітарним правом.

- Виконувати вимоги сил оборони, зокрема щодо перевірки матеріалів та обмежень на зйомку.

- Суворо дотримуватися журналістської етики, адже навіть під час війни працівники медіа зобов'язані дотримуватися професійних стандартів.

- Захищати конфіденційність та приватність постраждалих осіб, уникаючи деталей, які можуть принизити їхню гідність, або зображень жертв насильства чи смертей.

- Оцінювати можливі ризики публікації матеріалів, враховуючи, що деякі історії можуть завдати шкоди героям або їхнім близьким. У таких випадках доцільніше передати інформацію правоохоронним органам [48].

Такі рекомендації допоможуть журналістам виконувати свої професійні обов'язки, зберігаючи баланс між суспільним інтересом і дотриманням етичних та законодавчих стандартів.

На початку повномасштабної війни ситуація з доступом журналістів до місць воєнних дій була вкрай складною. По-перше, це стосувалося безпеки – чимало регіонів опинилися під постійними обстрілами, а інфраструктура була зруйнована. Журналістам доводилося працювати в умовах, де ризик для життя був надзвичайно високим. По-друге, військові обмеження і введення воєнного стану обумовили необхідність отримання спеціальних дозволів на відвідування

передової або звільнених територій. Це ускладнювало оперативність подачі новин та зменшувало кількість репортерів, які могли працювати безпосередньо "на місці".

Однак у відповідь на ці виклики у медіапросторі з'явилося багато нових ініціатив. Однією з них стала активізація незалежних медіа та волонтерських журналістських проєктів, які почали збирати кошти на діяльність через донати від аудиторії. Це дало змогу їм залишатися незалежними від державного чи олігархічного впливу. Також з'явилися нові формати репортажів. Наприклад, журналісти дедалі частіше почали використовувати соціальні мережі як платформу для трансляцій, розповідаючи історії очевидців у форматі live-stream або коротких відео.

Особливо варто відзначити появу мобільних редакцій, коли репортери працюють безпосередньо з автомобілів чи польових штабів. Такі команди швидко пересуваються, оперативно збирають інформацію та передають її до редакцій. У багатьох регіонах з'явилися регіональні онлайн-ресурси, які фокусуються на локальних новинах, що було критично важливим для громади.

Значних змін зазнала також аудиторія медіа. Люди почали шукати інформацію не лише в традиційних джерелах, але й у Telegram-каналах, де новини з'являються майже миттєво. Водночас, це створило виклики для перевірки інформації, оскільки швидкість подачі часто йшла врозріз із точністю.

Загалом, медіапростір зазнав значної трансформації, ставши більш гнучким і адаптованим до умов війни. Нові підходи, інструменти та формати роботи журналістів стали відповіддю на виклики, які раніше були невідомими.

Прикладів медіа та каналів, які проявили себе під час війни або адаптувалися до нових умов:

1. Telegram-канали:

- Офіційний канал Офісу Президента України — джерело новин про ключові рішення уряду, заяви та оперативні повідомлення.
- «Труха Україна» — зібрання новин із регіонів, включно з фото та відео очевидців.
- «Інформатор» — канал, що оперативно публікує оновлення про ситуацію на фронті та в тилу.
- Канали місцевих адміністрацій (наприклад, Харківська, Київська, Одеська) — важливе джерело інформації про локальні обстріли, евакуацію та гуманітарну допомогу.
- Канали відомих журналістів (ЦАПЛІЄНКО_UKRAINE FIGHTS, БУТУСОВ ПЛЮС)

2. Незалежні медіа:

- "Суспільне" — державне суспільне мовлення, яке під час війни стало ключовим джерелом офіційної та перевіреної інформації. Їхні регіональні редакції оперативно інформують про ситуацію в кожній області.
- "Громадське телебачення" — активізувало роботу в складних умовах, висвітлюючи історії мирних жителів і події на передовій.
- "Бабель" — незалежне онлайн-медіа, яке глибоко аналізує події війни, пропонує розслідування та інтерв'ю.

3. Волонтерські ініціативи та проєкти:

- "Українська правда" — створили окремі розділи та репортажі, присвячені війні, аналізуючи її вплив на суспільство.
- "Крим.Реаліі" — ресурс, що фокусується на подіях у Криму, який став важливим джерелом інформації про окуповані території.

4. Нові проєкти під час війни:

- "Український мілітарний портал" — спеціалізується на новинах оборони, аналізі військових дій і озброєння.

- "DeepState" — аналітичний проєкт, що створив інтерактивні карти бойових дій, які регулярно оновлюються.
- "Карта повітряних тривог" — сайт і Telegram-канал, що інформує про актуальні загрози по всій країні.

5. Локальні ініціативи:

- "Сайт міста Дніпро" або "Сайт міста Львів" — подають оперативну локальну інформацію, зокрема про волонтерські ініціативи, гуманітарну допомогу та ситуацію в регіоні.
- Регіональні Telegram-канали, як-от "Харків Life" чи "Одеса Info", стали популярними джерелами для місцевих жителів.

6. Соціальні мережі як інструмент журналістики:

- Журналісти таких медіа, як "Новое Время" або "Ліга.net", використовують Facebook та Instagram для прямого зв'язку з аудиторією, трансляцій і збору фактів безпосередньо з місця подій.
- TikTok став платформою, де військові, журналісти й активісти діляться реаліями війни, приваблюючи молоду аудиторію.

2.4. Основні етичні проблеми у роботі воєнних журналістів

Війна завжди є великим випробуванням для суспільства, і журналістика не є винятком. У таких умовах перед представниками медіа виникають особливі етичні виклики, що вимагають високого рівня професійної відповідальності. Висвітлення військових конфліктів пов'язане з необхідністю не лише інформувати суспільство, але й захищати національні інтереси, зберігати безпеку громадян та забезпечувати гуманність у своїй роботі.

Одна з найбільш актуальних етичних проблем під час війни — це баланс між правдивістю та безпекою. Журналісти часто зіштовхуються з дилемою: як надати суспільству правдиву інформацію, не нашкодивши військовим

операціям або мирному населенню. Надмірна деталізація, наприклад, розкриття місця розташування військових частин або опис стратегічних дій, може бути використана ворогом на шкоду національній безпеці [47]. Тому журналісти змушені зважати на кожне слово, розуміючи, що навіть невинна на перший погляд публікація може мати серйозні наслідки.

Ще однією етичною проблемою є об'єктивність у висвітленні конфлікту. У воєнних умовах медіа часто опиняються під тиском патріотичних настроїв суспільства, які диктують певну позицію. У таких ситуаціях журналістам важко залишатися неупередженими, адже суспільство очікує від них підтримки своєї країни. Це призводить до того, що деякі медіа свідомо уникають висвітлення складних або неприємних тем, таких як критика власної армії чи держави. Подібний підхід може стати причиною викривлення реальної картини подій.

Особливо складним є питання висвітлення страждань людей. Війна супроводжується численними трагедіями, які медіа не можуть ігнорувати. Проте показ жахів війни, таких як загибель мирних жителів, руйнування житлових будинків чи катування, потребує делікатного підходу. Журналісти мають знаходити баланс між інформуванням громадськості та уникненням шокуючих кадрів, які можуть завдати додаткового болю постраждалим і їхнім родинам.

Етичним викликом також є питання використання інформації з соціальних мереж. У сучасну епоху цифрових технологій багато даних про війну надходить від очевидців подій, які публікують фото, відео та текстові повідомлення в інтернеті. Проте не завжди ці джерела є достовірними, і журналістам доводиться вирішувати, чи варто використовувати таку інформацію, якщо її не вдалося перевірити. Використання недостовірних даних може підірвати довіру до медіа та дезорієнтувати аудиторію.

Під час війни особливо гостро постає проблема етичного ставлення до ворога. З одного боку, журналісти мають висвітлювати події об'єктивно, але з

іншого — важко дотримуватися нейтральності, коли одна зі сторін конфлікту здійснює агресію або порушує права людини. У таких випадках журналісти ризикують стати частиною пропагандистської машини, навіть якщо це не є їхнім прямим наміром.

Регулювання етичних стандартів під час війни вимагає активного залучення не лише медіаспільноти, а й громадських організацій. В Україні існують кілька організацій, які розробляють рекомендації для журналістів у кризових умовах. Наприклад, Інститут масової інформації та Комісія з журналістської етики видають рекомендації щодо роботи в зонах конфлікту, висвітлення теми біженців чи взаємодії з жертвами війни [41].

Для подолання етичних проблем важливо проводити постійні навчання для журналістів, які працюють у воєнних умовах. Тренінги з етики, захисту інформації та психологічної стійкості дозволяють медійникам краще підготуватися до виконання своїх обов'язків. Крім того, важливо посилювати контроль за дотриманням етичних норм через редакційні наради, зовнішні комісії та громадський моніторинг.

Особливу увагу слід приділяти прозорості в роботі медіа. Редакції повинні відкрито повідомляти, як вони перевіряють інформацію, які принципи використовують у висвітленні конфлікту та які заходи вживають для захисту своєї аудиторії від фейків і маніпуляцій. Це не лише допоможе зберегти довіру, але й сприятиме формуванню етичної культури у суспільстві [31].

Етичні проблеми під час війни залишаються серйозним викликом для журналістики. Вони вимагають від медіа високого рівня професіоналізму, чутливості до людських страждань та розуміння своєї ролі у формуванні громадської думки. Журналісти повинні пам'ятати, що їхня робота має не лише інформативний, але й моральний вимір, від якого залежить довіра суспільства до медіа та спроможність протистояти інформаційній агресії.

2.5. Дилема правдивості та відповідальності за поширену інформацію

Сучасна журналістика є важливим елементом інформаційного простору, який впливає на громадську думку, формує політичну та соціальну свідомість і навіть може змінювати хід історичних подій [32]. Водночас це накладає на журналістів значну відповідальність за поширення правдивої, перевіреної інформації. Проблема правдивості стає особливо гострою у часи криз, таких як війна, пандемія чи глобальні катаклізми, коли суспільство найбільше потребує достовірних новин, але водночас найбільш вразливе до дезінформації та маніпуляцій.

До початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року більшість журналістів не мала досвіду роботи в умовах війни. З перших днів збройного конфлікту перед редакціями постали нові виклики, які вимагали оперативної адаптації підходів до роботи. В деяких випадках правила висвітлення подій формувалися в процесі роботи — наприклад, щодо того, які відомості можна оприлюднювати, як швидко подавати фото- та відеоматеріали з місць обстрілів. В інших ситуаціях журналісти вдосконалювали звичні методи, такі як перевірка контенту з соціальних мереж чи уникнення дискримінації в матеріалах [38].

Серед проблемних тем стало висвітлення об'єктів оборонного значення. Наприклад, після російського обстрілу Київського бронетанкового заводу 16 квітня 2022 року журналістів каналу "1+1" звинуватили у сприянні ворожим ударам через репортаж, знятий за кілька днів до трагедії. Незважаючи на дозвіл керівництва заводу, деякі критики вважали, що оприлюднена інформація могла стати підказкою для ворога. Схожі звинувачення висувалися й до журналістів, які публікували матеріали про оборонні споруди, такі як барикади в центрі Києва.

Відповідно до затверджених у березні 2022 року правил роботи медійників під час воєнного стану, заборонено публікувати інформацію про засоби захисту військових чи системи оборони. Проте ці обмеження не поширюються на об'єкти, які є очевидними для загального огляду, як-от барикади чи бетонні їжаки на вулицях.

Нерідко інформація, оприлюднена завчасно, мала трагічні наслідки. Наприклад, блогер Денис Казанський повідомив про визволення села Руська Лозова раніше за Міністерство оборони. Це спричинило обстріли, унаслідок яких загинув один військовий, а ще 12 отримали поранення.

Подібні проблеми виникають і в контексті висвітлення евакуацій. Журналістам рекомендовано публікувати інформацію про успішну евакуацію лише після завершення операції, аби не ставити під загрозу життя людей.

Деякі журналістські матеріали викликали громадське обурення. Так, репортаж Олександри Рискальчук про місця укриття вагітних жінок у Хмельницькому під час повітряних тривог став причиною звинувачень у створенні небезпеки для пацієнток. Проте Комісія з журналістської етики не виявила порушень, оскільки дані про лікарні вже були доступні у відкритих джерелах.

Окрему увагу привертають випадки, коли журналісти оприлюднювали персональні дані постраждалих. Наприклад, після обстрілу житлового будинку в Києві було розкрито паспортні дані постраждалої, що суперечило Кодексу етики українського журналіста.

Українські медіа також зіштовхнулися з етичними дилемами при висвітленні теми військовополонених. Комісія з журналістської етики рекомендує уникати публікації персональних даних чи зображень військовополонених, навіть за їхньої згоди, аби не наражати їх на додаткову небезпеку.

В умовах війни важливо уникати мови ворожнечі та стереотипів. Наприклад, публікація новини про вручення повісток вихідцям зі східних і південних регіонів сформувала упередження щодо окремих груп населення. Аналогічно, заклики до насильства в ефірі телеканалу створили загрозу для репутації медіа.

Ще одним фактором, який ускладнює роботу журналістів, є емоційний і психологічний тиск. Під час висвітлення трагічних подій, таких як військові дії, терористичні атаки чи катастрофи, журналісти змушені працювати у стресових умовах. Це може впливати на їхню здатність критично оцінювати інформацію, уникати упередженості та емоційного забарвлення матеріалів.

У таких умовах важливо, щоб журналісти дотримувалися етичних стандартів, які регулюють їхню діяльність. В Україні ці стандарти закріплені як на законодавчому рівні, так і в професійних кодексах. Закон «Про інформацію» [46], закон «Про телебачення і радіомовлення» [25] та інші нормативно-правові акти визначають права та обов'язки журналістів. Зокрема, вони зобов'язують медійників перевіряти достовірність поширюваних даних і уникати дискримінаційного чи маніпулятивного контексту.

Окрему роль у регулюванні журналістської діяльності відіграє Кодекс етики українського журналіста [51]. Цей документ є своєрідним орієнтиром для працівників медіа, оскільки встановлює базові принципи, такі як об'єктивність, неупередженість, точність і повага до приватного життя. Громадські організації, такі як Інститут масової інформації та Комісія з журналістської етики, також слідкують за дотриманням цих норм і фіксують випадки порушень.

Попри це, проблема викривлення інформації залишається актуальною. Серед найпоширеніших порушень можна назвати маніпуляцію фактами, створення сенсаційних заголовків, які спотворюють реальність, та публікацію неперевіраних даних. У гонитві за аудиторією деякі медіа свідомо

використовують емоційно насичені або провокативні матеріали, які викликають резонанс, але часто не відповідають реальним подіям [54].

Для боротьби з такими явищами необхідно впроваджувати ефективні механізми контролю. Один із них — це впровадження редакційних стандартів, які зобов'язують журналістів ретельно перевіряти свої джерела інформації. Багато редакцій також вводять внутрішні системи контролю, наприклад, перевірку матеріалів перед публікацією іншими співробітниками. Крім того, важливим інструментом боротьби з дезінформацією є фактчекінг — систематичний процес перевірки інформації, який дозволяє ідентифікувати неправдиві або сумнівні дані.

Ще одним важливим аспектом є підвищення рівня медіаграмотності як серед журналістів, так і серед аудиторії. Освітні програми, тренінги та семінари допомагають журналістам покращувати свої професійні навички, а громадські кампанії сприяють формуванню критичного мислення серед населення.

Журналісти, які порушують професійні стандарти, можуть нести як юридичну, так і репутаційну відповідальність. Законодавство передбачає покарання за поширення наклепів, неправдивої інформації чи публікацію матеріалів, які завдають шкоди репутації чи безпеці окремих осіб. Крім того, публічний осуд або втрата довіри аудиторії може стати серйозним ударом по кар'єрі журналіста чи репутації медіа.

Особливу відповідальність журналісти несуть під час висвітлення збройних конфліктів, коли неточна або викривлена інформація може призвести до серйозних наслідків, таких як ескалація конфлікту чи дезорієнтація громадськості. Саме тому важливо, щоб журналісти розуміли вагу своїх слів і ретельно підходили до виконання своїх обов'язків.

Деякі журналісти свідомо обмежують перелік тем, аби уникнути критики влади чи розколу в суспільстві. Проте така практика знижує якість журналістських розслідувань і підриває функцію суспільного контролю.

Дилема правдивості та відповідальності є важливим викликом для сучасної журналістики, але це лише одна з багатьох проблем, із якими працюють медійники.

2.6. Проблема балансу між безпекою журналістів та інтересами суспільства

У період війни інформація стає однією з головних видів зброї на фронті, де кожен меседж, кожна новина можуть вплинути на хід подій. Журналісти, виконуючи свою роль в цьому процесі, зіштовхуються з численними викликами, одними з яких є забезпечення безпеки працівників медіа та збереження інтересів суспільства. Баланс між безпекою журналістів і необхідністю оперативного та об'єктивного висвітлення подій під час війни є надзвичайно складним і важливим аспектом, що вимагає гнучкості, етичної свідомості та професіоналізму.

У зоні бойових дій журналісти часто потрапляють під прямий фізичний ризик. Як повідомляють міжнародні організації, такі як Репортери без кордонів, число вбитих та поранених журналістів під час збройних конфліктів в останні десятиліття значно зросло. У таких умовах журналісти, як і інші представники цивільного населення, стають мішенями для ворожих сил, які намагаються контролювати інформаційний потік і посіяти паніку серед громадськості. Більше того, в умовах війни інфраструктура часто руйнується, що ускладнює доступ журналістів до гарячих точок та значно збільшує ризик травм або загибелі.

Одним із важливих аспектів, що допомагає знизити ці ризики, є акредитація журналістів та їхній супровід військовими або іншими організаціями, що спеціалізуються на безпеці. Проте навіть у таких випадках безпека не є гарантованою. Журналісти часто змушені працювати за межами забезпечення, що створює напругу між необхідністю надавати суспільству правдиву інформацію і захистом власного життя.

З другого боку, журналісти мають незаперечне зобов'язання перед суспільством інформувати його про важливі події, в тому числі, під час збройних конфліктів. Публічність та своєчасність повідомлень про хід бойових дій, переміщення військ, втрати серед цивільного населення та військових, а також про гуманітарну ситуацію мають стратегічне значення не тільки для громадян України, але й для міжнародної спільноти. Якісне висвітлення подій може допомогти запобігти ескалації насильства, вплинути на міжнародну реакцію та навіть сприяти мирним переговорам.

Однак ця потреба в оперативному повідомленні є вкрай суперечливою, особливо коли йдеться про чутливі дані, що можуть бути використані ворогом. Наприклад, публікація відомостей про розташування військових об'єктів або переміщення підрозділів може суттєво вплинути на хід бойових дій. Таким чином, журналісти, не порушуючи своїх етичних стандартів, повинні враховувати національну безпеку та обмеження, встановлені в умовах воєнного стану.

Етичний аспект цієї проблеми ще більше ускладнюється через потребу зберігати баланс між свободою слова та національною безпекою. В умовах війни, коли державні інститути можуть вводити цензуру або обмеження на розповсюдження інформації, журналісти опиняються на межі двох складних виборів: дотримуватися правил та законів, що гарантують безпеку держави, чи бути відданими своєму обов'язку перед суспільством — забезпечувати його правом на отримання вільної та правдивої інформації.

В умовах війни критичне значення набуває саме забезпечення того, щоб з одного боку, не було обмежено право громадян на вільний доступ до інформації, а з іншого — не було поставлено під загрозу національну безпеку. Пропаганда та дезінформація можуть призвести до зміни громадської думки, що робить баланс між безпекою журналістів і інтересами суспільства не лише етичним, але й стратегічним питанням для майбутнього країни [10].

Щоб знайти ефективний баланс, важливо враховувати як об'єктивні, так і суб'єктивні аспекти цієї проблеми. Одним з можливих рішень є створення чітких процедур і стандартів для роботи журналістів під час війни, які дозволяють їм ефективно виконувати свою місію при збереженні безпеки. Наприклад, запровадження системи акредитації журналістів для роботи в районах бойових дій, а також надання їм спеціалізованих тренінгів з безпеки, може допомогти зменшити ризики. Крім того, важливе значення має підтримка державних органів та військових, які повинні надавати журналістам обмежену, але достатню інформацію для безпечної роботи [30].

Підсумовуючи, проблема балансу між безпекою журналістів і інтересами суспільства в умовах війни є надзвичайно складною, але її вирішення вимагає від журналістів, держави та громадян готовності до співпраці та розуміння важливості збереження як безпеки працівників медіа, так і права громадян на правдиву та своєчасну інформацію. В умовах війни журналісти стають не лише інформаторами, а й борцями за справедливість, правду та свободу слова, що є невід'ємною частиною демократичного суспільства.

2.7. Маніпуляції та пропаганда: виклики для журналістської етики

Інформаційна війна стала невід'ємною частиною сучасних конфліктів. Це вид протистояння, у якому інформація використовується як зброя. Основна мета такої війни — впливати на суспільну думку, створювати потрібну картину реальності або дезорієнтувати супротивника. Інформаційна війна спрямована не лише на військових чи політиків, а й на широке коло громадян, тому її наслідки можуть бути надзвичайно масштабними.

У контексті сучасного світу, де інформація поширюється миттєво через інтернет та соціальні мережі, інформаційна війна набуває особливої небезпеки. Це явище включає дезінформацію, пропаганду, маніпуляції фактами,

використання фейкових новин і спроби дискредитації опонентів. Вона може проявлятися через медіа, соціальні мережі, відеоплатформи та навіть культурні продукти.

Інформаційна агресія з боку Росії проти України триває вже багато років. Її мета — підірвати довіру громадян до власної держави, деморалізувати суспільство та створити хаос у політичній та соціальній сферах.

Росія використовує кілька ключових стратегій:

1. Дезінформація та фейки. Протягом конфлікту поширюються численні неправдиві повідомлення про українських військових, політичні події чи економічний стан країни. Наприклад, історії про вигадані злочини Збройних Сил України або фейкові новини про "розпад держави".

2. Маніпуляція історією. Російська пропаганда намагається переписати історію, створюючи вигідний для неї наратив. Зокрема, це стосується питань Другої світової війни, історії Криму та Донбасу.

3. Кібернапади. Російські хакери здійснюють атаки на українські медіа, урядові ресурси та соціальні мережі, щоб поширювати дезінформацію чи отримувати доступ до конфіденційної інформації.

4. Інформаційні атаки на міжнародному рівні. Росія активно працює над створенням негативного іміджу України за кордоном, поширюючи фейки про наші внутрішні проблеми та звинувачуючи нас у тому, чого ми не робили.

Особливо ефективно Росія використовує соціальні мережі, створюючи ботоферми та фейкові акаунти, які поширюють вигідну їй інформацію. Це дозволяє їй охоплювати мільйони користувачів і впливати на громадську думку як всередині України, так і за її межами.

Журналісти є одними з ключових фігур у боротьбі проти інформаційної війни. Їх завдання — розповідати правду, викривати фейки та протидіяти пропаганді.

Українські журналісти працюють у надзвичайно складних умовах. Вони не лише висвітлюють події на фронті, але й аналізують інформаційні атаки ворога, розвінчують фейки та пояснюють суспільству, як працює пропаганда.

Діяльність журналістів на цьому фронті включає:

1. Моніторинг і викриття фейків. Спеціалізовані платформи, такі як StopFake, перевіряють інформацію та пояснюють, які новини є маніпулятивними.

2. Освітні програми. Журналісти та медіаексперти проводять тренінги для громадян, навчаючи їх основам медіаграмотності.

3. Створення якісного контенту. Висвітлення реальних подій без маніпуляцій та емоційного забарвлення допомагає формувати довіру до медіа та забезпечує суспільство достовірною інформацією.

4. Міжнародна співпраця. Українські журналісти працюють з іноземними колегами, щоб поширювати правду про події в Україні на міжнародному рівні.

Журналісти — це своєрідні "військові" на інформаційному фронті. Вони ризикують своєю безпекою, щоб донести правду, викрити маніпуляції та захистити суспільство від впливу дезінформації.

Журналістика, як одна з основних складових демократичного суспільства, покликана служити механізмом передачі інформації, що є надійною та збалансованою. Однак в умовах сучасного інформаційного середовища, особливо в періоди політичної або військової напруги, журналісти зіштовхуються з численними викликами, серед яких особливе місце займають маніпуляції та пропаганда. Обидва явища представляють собою спроби впливу на громадську думку, втручаючись у нормальне функціонування медіапейзажу, і можуть суттєво порушувати принципи журналістської етики.

Маніпуляція в журналістиці передбачає свідоме спотворення фактів або подачу інформації таким чином, щоб сформувати певне сприйняття реальності у аудиторії [16]. Зазвичай маніпуляції використовуються для досягнення

певних політичних, економічних або соціальних цілей, вимагаючи від журналістів відповідальності за точність подачі матеріалу. Однією з основних технік маніпулювання є вибіркоче представлення фактів або їх перекручування через акценти або емоційне забарвлення. Це може включати свідоме упуцнення важливих фактів, які можуть змінити сутність події, або навпаки — перебільшення деталей, щоб створити необхідну картину для аудиторії.

Для журналістів важливо зберігати неупередженість, надаючи збалансовану інформацію і враховуючи всі аспекти події, а не лише ті, що підтримують певну точку зору чи інтереси. Якщо журналісти дозволяють собі маніпулювати фактами, це підриває довіру до медіа та може мати серйозні наслідки для суспільства. Маніпуляції часто призводять до дезінформації, що здатна впливати на рішення людей у політичних, соціальних та економічних сферах.

Пропаганда, в свою чергу, є ще більш очевидною формою маніпуляції, яка має на меті не лише вплив на думку, але й активне формування певної ідеології або політичного напрямку [19]. Пропаганда використовує систематичне поширення перекручених фактів або навіть повної вигадки для досягнення конкретних цілей — підтримки урядів, ідеологій чи кампаній. Її основною метою є створення вигідного для певних інтересів образу світу, в якому одна група, нація чи влада представлені в найкращому світлі, а інші — в негативному або навіть агресивному[23].

Пропаганда часто не має нічого спільного з етичною журналістикою, оскільки не ставить за мету передавати достовірну і збалансовану інформацію, а лише нав'язує певні ідеї, маніпулюючи емоціями і переконаннями громадськості. В умовах, коли медіа стають все більше залежними від політичних або комерційних інтересів, журналісти можуть опинитися під тиском і бути змушені працювати в рамках пропагандистських наративів.

Особливо гостро це питання постає в умовах війни чи політичної нестабільності, коли медіа можуть бути використані як інструменти в руках державних структур або інших потужних акторів для формування настроїв серед населення. У такій ситуації журналісти повинні ретельно дотримуватися етичних стандартів, щоб не стати інструментом пропаганди та не потрапити у пастку маніпулювання суспільною думкою.

Сучасні журналісти мають справу з численними етичними дилемами, оскільки інформаційний простір переповнений як фактами, так і вигадками. В умовах політичного, економічного або соціального тиску, вони мають можливість вибору між об'єктивністю та підпорядкуванням власним або зовнішнім інтересам. Однак саме в цей період найбільше важливе дотримання принципів етики журналістики: об'єктивність, точність, справедливість та незалежність.

Важливим аспектом є також професіоналізм і відповідальність журналістів перед суспільством. Під час інформаційної війни роль журналістів стає надзвичайно важливою, адже вони є не тільки передавачами новин, а й активними учасниками боротьби за правду. Вони повинні бути готові не лише до внутрішнього самоконтролю, але й до боротьби з тиском з боку влади чи інших груп, які можуть намагатися використати медіа для власних цілей. У цьому контексті роль журналістів полягає в тому, щоб не тільки повідомляти про події, але й активно виявляти та протидіяти маніпуляціям і пропаганді, попереджаючи свою аудиторію про небезпеку таких практик.

Незважаючи на виклики, що постають перед журналістами в умовах сучасного інформаційного світу, важливо пам'ятати, що етика залишається основним орієнтиром для кожного медіапрацівника. Тільки через відповідальність і точність журналіст може допомогти своєму суспільству розрізнити правду від маніпуляцій і пропаганди, що є основою демократичного процесу.

Журналісти повинні чітко розуміти свою роль у виведенні на поверхню правди, підтримуючи моральні цінності і не дозволяючи маніпуляціям та пропаганді перетворювати медіа в інструмент війни. Це особливо важливо в умовах, коли інформаційний простір стає полем битви, на якому кожен випуск новин може мати далекосяжні наслідки. Водночас важливо пам'ятати, що інформаційна війна — це не лише про технічні інструменти поширення інформації, але й про моральний вибір, який кожен журналіст робить у боротьбі за правду. Це не тільки боротьба за факти, але й за збереження моральних засад, які дозволяють суспільству орієнтуватися у складних і мінливих умовах. В кінцевому рахунку, етика журналістики в умовах інформаційної війни визначатиме, чи зможе суспільство отримати справжню правду і зберегти демократичні цінності, навіть коли зовнішній світ пропонує альтернативні реальності.

Таким чином, боротьба журналістів проти пропаганди та маніпуляцій — це не лише питання професіоналізму, але й моральної відповідальності. В умовах інформаційної війни

Висновок до розділу 2.

Другий розділ дослідження присвячений аналізу впливу війни на журналістську етику, функціонування засобів масової інформації та виявленню основних етичних проблем, що виникли в умовах збройного конфлікту. Висвітлення воєнних подій вимагає від медійників дотримання високих стандартів професійності, водночас створюючи численні виклики, які змінюють їхню повсякденну роботу.

Журналісти змушені працювати в умовах інформаційної війни, де правда стає об'єктом маніпуляцій, а її викривлення може мати катастрофічні наслідки. Воєнний стан накладає обмеження на доступ до інформації, ускладнює

перевірку фактів і впливає на редакційну політику медіа. Зміни у роботі журналістів під час війни зумовлені необхідністю швидкої адаптації до нових умов, зокрема дотриманням безпекових заходів, уникненням розголошення стратегічно важливих деталей і водночас оперативним інформуванням суспільства.

У розділі також розглянуто основні етичні проблеми, що постали перед журналістами у період війни. Одним із найважливіших аспектів є дилема правдивості та відповідальності за поширену інформацію. Журналісти мають забезпечувати суспільство достовірними даними, водночас усвідомлюючи, що певні деталі можуть нашкодити військовим або цивільному населенню. Баланс між правом громадян знати правду та необхідністю захищати державні інтереси є складним завданням, що постає перед кожним репортером.

Не менш важливою є проблема безпеки журналістів, які працюють у зоні конфлікту. Захист їхнього життя і здоров'я має бути пріоритетом, але водночас журналісти зобов'язані враховувати інтереси суспільства. Ризики, з якими вони зіштовхуються, впливають на зміст їхніх матеріалів та рівень їхньої об'єктивності.

Особливо гостро під час війни постає питання маніпуляцій та пропаганди. З одного боку, журналісти намагаються уникати поширення дезінформації, але з іншого — вони часто опиняються під тиском редакційної політики або суспільних очікувань. Такі обставини ускладнюють дотримання журналістської етики та можуть призводити до викривлення реальної картини подій.

Таким чином, війна значно впливає на функціонування медіа та роботу журналістів, ставлячи перед ними етичні виклики, які потребують осмислення та вирішення. Вона створює нові реалії, в яких журналісти повинні діяти, поєднуючи професіоналізм, гуманність та відповідальність перед суспільством.

Ці питання підводять до наступного розділу, у якому буде глибше розглянуто специфіку суспільної реакції на медіаматеріали та те, як пропаганда і маніпуляції впливають на формування громадської думки під час війни.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РЕАЛЬНИХ ВИПАДКІВ ПОРУШЕННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ЕТИКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Розділ присвячений аналізу реальних випадків порушення журналістської етики під час війни, та має особливе значення в контексті дослідження. Війна є надзвичайно складним випробуванням не лише для суспільства, але й для журналістів, які перебувають на передовій інформаційного фронту. Саме в таких умовах етичні норми журналістики нерідко зазнають найбільших викликів і випробувань. Аналіз конкретних прикладів дозволяє не лише виявити типові помилки чи порушення, але й зрозуміти причини, які до них призводять, і запропонувати шляхи їх уникнення в майбутньому.

У цьому розділі буде розглянуто реальні кейси з українського медіапростору, що виникли під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Такі ситуації є показовими, оскільки вони демонструють, як журналісти, працюючи в умовах військової агресії, приймають складні рішення, часто балансуючи між правом громадян на інформацію та необхідністю дотримання етичних стандартів. Зокрема, увага буде приділена питанням дезінформації, використання маніпулятивних методів, висвітлення трагічних подій, а також порушенню принципу конфіденційності джерел.

Важливість цього розділу полягає в тому, що він дозволяє поєднати теоретичний аналіз із практичними аспектами професії. На конкретних прикладах буде продемонстровано, як вплив війни змінює підходи до журналістики, викликає моральні дилеми та змушує медійників переосмислювати традиційні стандарти. Крім того, аналіз реальних кейсів допомагає зрозуміти, як недотримання етичних норм може призводити до деструктивних наслідків – втрати довіри до медіа, поширення паніки або навіть загрози для життя людей.

Таким чином, цей розділ виконує дві ключові функції: аналітичну та навчальну. З одного боку, він сприяє глибшому розумінню впливу війни на етику журналістики, а з іншого – дає змогу медійникам і майбутнім журналістам вчитися на помилках, щоб уникати їх у майбутньому. Цей аналіз стане важливим кроком у напрямку формування більш стійкої та відповідальної журналістики в умовах кризи та нестабільності.

3.1. Приклади з українських ЗМІ. Аналіз на основі матеріалів Комісії з журналістської етики

У березні 2022 року до Комісії з журналістської етики надійшла скарга на "5 канал" через використання у новинному сюжеті фрази, що стала символом протистояння України російській агресії. Під час випуску новин, присвяченого знищенню музею під Києвом, на екрані демонструвався напис "Рускій солдат, иди на х*й". (Див. Додаток А) На думку заявника, така лексика є неприйнятною, оскільки порушує суспільно-етичні норми та моральні принципи.

Комісія розглянула скаргу без залучення позиції телеканалу, зважаючи на складність роботи медіа в умовах війни. Було проаналізовано відповідність етичним стандартам, зокрема пункту Кодексу етики журналіста, який вимагає уникати ненормативної лексики, якщо це не виправдано конкретними обставинами. У цьому випадку ситуація була винятковою.

Фраза "Русский военный корабль, иди нахуй", яка пролунала від українських прикордонників на острові Зміїний у відповідь на ультиматум російських військових, стала символом героїчного спротиву. Її швидко підхопили як в Україні, так і за кордоном. Висловлювання стало популярним мемом, який згуртував українців у складні часи, та було опубліковано у провідних міжнародних медіа, включаючи Reuters, The Guardian та Politico.

Перед журналістами "5 каналу" постала складна етична дилема. З одного боку, вони зобов'язані дотримуватися професійних стандартів, уникаючи ненормативної лексики, з іншого — мали виконати свій обов'язок, надавши суспільству інформацію про події, що символізували силу духу українського народу. Фраза, яка стала частиною історії, не могла бути проігнорована.

Комісія, зважаючи на обставини, дійшла висновку, що телеканал не порушив етичних норм. Використання фрази було виправдано як контекстом, так і її значенням для національної ідентичності. Однак медіа було рекомендовано уникати використання ненормативної лексики без вагомих підстав і бути особливо обережними в її застосуванні.

Цей приклад ілюструє, як екстремальні обставини можуть змінювати межі етичних стандартів. Журналістам доводиться знаходити баланс між необхідністю підтримувати моральний дух суспільства та дотриманням професійних правил, що часто викликає складні моральні дилеми.

18 березня 2022 року до Комісії з журналістської етики звернулася журналістка Олександра Рискальчук із проханням перевірити її статтю на відповідність професійним стандартам журналістики. Репортаж під назвою «Куди ведуть вагітних під час сирени в Хмельницькому: показуємо і розповідаємо» було опубліковано в інтернет-виданні «ВСІМ» у той самий день. (Див. Додаток Б)

У матеріалі йшлося про функціонування укриття в одній із місцевих лікарень, де під час повітряної тривоги переховуються вагітні жінки. Стаття включала фотографії інтер'єру сховища: приміщення з ліжками, місця для новонароджених, крісла для пологів, а також коментар директорки лікарні щодо порядку використання цього укриття.

Публікація викликала суперечливу реакцію серед читачів. Дехто висловив побоювання, що розкриття таких деталей може становити ризик для пацієнтів і співробітників медичного закладу в умовах воєнного часу.

Основна дилема полягала у необхідності забезпечити баланс між інформуванням суспільства про важливі питання безпеки та недопущенням створення потенційних загроз для людей. Журналістка прагнула показати, наскільки місцева медична система готова до надзвичайних ситуацій, що є суспільно значущою темою.

Водночас Кодекс етики українського журналіста наголошує на важливості поваги до приватного життя (пункт 3) та особливої обережності під час висвітлення інформації про дітей (пункт 18). У воєнний час ці положення стають критично важливими, адже навіть непряме розкриття місцезнаходження важливих об'єктів може бути використане агресором для нанесення ударів.

Комісія ретельно вивчила матеріал і дійшла таких висновків:

1. Інформація про укриття в лікарні не є новою або конфіденційною. Дані про місця сховищ, зокрема й це, вже доступні на Karti захисних споруд Хмельницької громади, яка знаходиться у відкритому доступі.

2. Фотографії в статті не містять деталей, які могли б загрожувати безпеці: обличчя людей не видно, а загальний вигляд приміщення не розкриває його точного розташування.

3. Публікація не створила нових ризиків для медзакладу, оскільки інформація про наявність укриттів у лікарнях є логічною та вже відома з інших джерел.

З огляду на це, Комісія зазначила, що матеріал відповідає стандартам журналістської етики, адже не порушує права пацієнтів і не розкриває критично важливої інформації. Комісія визнала, що стаття Олександри Рискальчук не суперечить етичним принципам журналістики. Водночас було підкреслено

важливість обачності під час роботи з темами, які потенційно можуть вплинути на безпеку людей, особливо у контексті війни.

Комісія також відзначила відповідальну позицію журналістки, яка ініціювала експертизу свого матеріалу, й закликала інших представників медіа до подібного підходу. У період військових дій журналісти мають максимально зважувати наслідки своєї роботи, аби уникати загроз для суспільства.

КЖЕ розглянула скаргу на публікацію інтернет-видання *Zaxid.net*, що стосувалася вручення повісток чоловікам, які перебували у закарпатських готелях. Заявник, Олег Дьяченко, висловив занепокоєння, що матеріал має ознаки розколу суспільства і порушує норми Кодексу етики українського журналіста. У статті використовувалося слово "ухильники", тоді як першоджерело – пресреліз Державної прикордонної служби – оперувало терміном "ймовірні ухильники". (Див. Додаток В)

Редакція *Zaxid.net*, відповідаючи на звинувачення, наголосила, що у матеріалі не було прямих звинувачень переселенців у правопорушеннях, а використання слова "ухильники" було обґрунтоване контекстом подій. У публікації йшлося про чоловіків призовного віку, які не стали на облік у військкомат, що, за словами редакції, дає підстави для вживання цього терміну.

Проте Комісія зауважила, що в тексті статті журналісти відійшли від формулювань офіційного джерела, зробивши припущення виглядати як dokonані факти. Використання категоричних висловлювань без судового рішення є порушенням журналістських стандартів. Також вказувалося на регіональне походження чоловіків, що могло формувати у читачів негативні стереотипи про мешканців південних і східних областей.

Комісія визнала, що матеріал не містив порушень у частині розкриття персональних даних чи збалансованості поданих точок зору. Водночас було встановлено, що стаття порушує принципи відокремлення фактів від суджень та недискримінації. Акцентування на походженні ймовірних правопорушників

не мало обґрунтованої потреби, що могло сприяти посиленню упереджень у суспільстві.

За результатами розгляду було винесено попередження редакції та авторці матеріалу за некоректне використання термінології та трансляцію стереотипів. Комісія наголосила, що журналісти зобов'язані уникати мови ворожнечі, навіть якщо така інформація міститься в офіційних повідомленнях. Дотримання етичних стандартів є основою якісної журналістики, і навіть у воєнний час журналісти повинні відповідально ставитися до формулювань, щоб не посилювати напруженість у суспільстві.

У квітні 2022 року журналісти телеканалу «Україна 24» Максим Хлопотов і Олена Чернякова потрапили під критику за дії в ефірі національного телемарафону. Олена Чернякова у прямому включенні розповідала про ситуацію в Київській області після звільнення Гостомеля та Ірпеня. На фоні сюжету був зображений житловий комплекс, який не було ідентифіковано. Заявники висловили занепокоєння, що зйомка могла наражати мешканців комплексу на небезпеку обстрілів, порушуючи правила щодо зйомки під час воєнного стану. Один із заявників також стверджував, що журналісти ігнорували зауваження про недоречність зйомок у цьому місці. (Див. Додаток В)

Цей випадок створив складну етичну дилему. З одного боку, журналісти виконували свій обов'язок – інформували суспільство про руйнування, що мають суспільну значущість. З іншого боку, постало питання про безпеку цивільних, що могла бути під загрозою через потенційне розкриття місцезнаходження. Крім того, висловлювалася думка, що зйомка порушувала наказ Головнокомандувача ЗСУ, хоча житловий комплекс не є військовим об'єктом, згаданим у цьому наказі.

КЖЕ, аналізуючи скаргу, наголосила на необхідності балансу між правом громадськості знати та обов'язком журналістів забезпечувати безпеку

громадян. У сюжеті не було розкрито точного місця зйомки, і навіть ті, хто добре орієнтується в регіоні, не змогли б ідентифікувати конкретну локацію за наданими кадрами. У сюжеті також не зображувалися ідентифіковані особи, що могло б порушити їхнє право на приватність.

Комісія підкреслила, що навіть у воєнний час зйомка в публічних місцях не заборонена, за винятком ситуацій, коли зображувані особи прямо висловлюють протест. Водночас вона закликала журналістів враховувати побоювання громадян і уникати зайвих ризиків, які можуть виникати внаслідок демонстрації вразливих об'єктів чи місць.

Рішення Комісії стверджує, що дії журналістів не порушили Кодекс етики українського журналіста. Водночас організація наголосила на важливості обережного підходу під час роботи в умовах війни. Журналістам рекомендується уникати навіть натяків на конкретні місця у сюжетах, які не мають прямого інформаційного значення. Цей випадок також вказує на необхідність толерантного ставлення до критики від суспільства, яке перебуває у складному психологічному стані через війну.

У червні 2022 року Комісія з журналістської етики здійснила аналіз двох публікацій в інтернет-виданнях «Волинські Новини» та «БУГ», які висвітлювали діяльність благодійного фонду «Тільки разом», заснованого народним депутатом Ігорем Палицею. У статтях акцентувалася увага на масштабах гуманітарної допомоги фонду постраждалим від війни. Проте їхній зміст викликав питання щодо дотримання стандартів журналістської етики, зокрема пункту 7 Кодексу, що регулює маркування рекламних матеріалів.

Матеріали, опубліковані 10 квітня 2022 року, містили подібні назви й контекст. «Волинські Новини» опублікували матеріал із численними покликаннями на інші публікації про фонд, створюючи враження системного висвітлення діяльності Ігоря Палиці. (Див. Додаток Г) Натомість «БУГ» зробив

републікацію цього ж матеріалу, але з меншою кількістю гіперпосилань і без надмірного акценту на засновникові фонду. (Див. Додаток Д)

Комісія звернулася до обох видань за поясненнями. У відповідях редакції зазначили, що висвітлювали благодійність як суспільно важливу тему, сприяючи консолідації суспільства. При цьому «Волинські Новини» наголосили на свободі використання матеріалів за законодавством, а «БУГ» підкреслив попередню практику публікації матеріалів про волонтерство.

Однак у матеріалах «Волинських Новин» спостерігалася певна тенденція до створення позитивного іміджу Ігоря Палиці, що може вказувати на ознаки прихованої реклами. За підрахунками, лише на одній сторінці було сім посилань на інші статті про діяльність фонду, що викликало обґрунтовані сумніви щодо об'єктивності й незалежності.

У контексті війни медіа опинилися перед складним вибором: чи є висвітлення благодійної діяльності суспільно важливою інформацією, чи це прихована реклама? З одного боку, популяризація таких ініціатив мотивує громадськість доєднуватися до допомоги, що надзвичайно важливо в умовах війни. З іншого боку, надмірний акцент на певних особах або фондах, особливо коли вони пов'язані з політиками, може сприйматися як піар-кампанія, що порушує етичні принципи.

Комісія дійшла висновку, що матеріал «Волинських Новин» порушує пункт 7 Кодексу етики через приховану рекламу та систематичне просування репутації Ігоря Палиці. Водночас стаття на «БУГ» була визнана такою, що відповідає вимогам Кодексу, оскільки мала обмежений акцент на особистості засновника фонду.

КЖЕ рекомендувала медіа уникати непрямой реклами, ретельно аналізуючи контекст і форму подачі інформації, аби не перетворювати благодійність на інструмент піару.

У липні 2022 року на сайті «Коло.News» було опубліковано статтю під назвою «Правила життя автівок з харківськими номерами у Полтаві», яка викликала суперечливу реакцію через використання виразів, що мали дискримінаційний характер щодо переселенців з Харкова. У матеріалі вказувалося, що водії з харківськими номерами не дотримуються правил дорожнього руху, і це було представлено як властивість цієї групи людей. Одним із прикладів стало посилання на поведінку водіїв з Харкова, які нібито порушують правила, створюючи загрозу для інших громадян. Це викликало обурення серед аудиторії та звернення до Комісії з журналістської етики, яка визначила порушення Кодексу етики українського журналіста.

Причиною порушення стало те, що в статті виокремлювались представники певної групи за територіальною ознакою, що призвело до упередженого ставлення та узагальнень, котрі не мали підстав для такої категоризації. Комісія вказала, що такі стереотипи можуть формувати у читачів негативне ставлення до всіх переселенців і посилювати соціальні поділи.

Дилема перед журналістами полягала в тому, як балансувати між висвітленням реальних проблем, таких як порушення правил дорожнього руху серед внутрішньо переселених осіб та уникненням дискримінаційних стереотипів. З одного боку, проблема була актуальною для громади, але з іншого — необхідно було подавати інформацію без узагальнень, які можуть дискредитувати цілу групу людей.

Після отримання рекомендацій від Комісії, редакція видалила публікацію, визнавши помилку і пообіцявши врахувати поради щодо неупередженого висвітлення подібних тем у майбутньому. Медіація допомогла вирішити ситуацію шляхом конструктивного діалогу між Комісією та редакцією, що дозволило уникнути подальших етичних порушень і допомогло журналістам врахувати важливі аспекти у висвітленні таких делікатних тем.

У 2022 році на телеканалі «Київ» був продемонстрований сюжет «Нічні вартові», що спричинив гострі обговорення і критику. Журналістка Анжеліка Музиченко знімала нічні патрулі, які перевіряли дотримання комендантської години в Києві, показуючи порушників, серед яких опинився 23-річний хлопець, що знаходився у стані алкогольного сп'яніння. У його телефоні знайшли порнографічні матеріали, які без його дозволу були показані в ефірі, разом із запитаннями, що поставили його в неприємне становище. (Див. Додаток Е)

Журналістка та телеканал потрапили під критику за порушення принципів етики, зокрема за недотримання приватності особи, яку розкрили без її згоди. Спочатку телеканал «Київ» намагався виправдатися, вказуючи на соціальну функцію матеріалу, але згодом визнав свою помилку та вибачився перед фігурантом сюжету, відсторонивши журналістку від роботи. Такі дії порушують важливі принципи Кодексу етики українського журналіста, зокрема щодо поваги до приватного життя та коректності висвітлення інформації про неповнолітніх.

КЖЕ визначила, що цей сюжет порушує пункти 3 та 18 Кодексу, які забезпечують баланс між публічним інтересом та правом на приватність. Показ порнографічних матеріалів із телефону порушника та детальна демонстрація його особистої інформації були визнані непотрібними і непропорційними. Також піддали критиці розкриття облич неповнолітніх без належного дозволу. Телеканал «Київ» визнав ці помилки, визнавши недотримання етичних стандартів, але осуд лише отримала журналістка, яка створила цей матеріал.

Цей випадок демонструє дилему, з якою зіштовхуються журналісти: з одного боку, суспільний інтерес вимагає розкриття інформації, а з іншого — необхідно поважати особисті права та приватність осіб, що фігурують у матеріалах. Комісія з журналістської етики рекомендує журналістам знаходити

баланс між цими аспектами та не використовувати вразливий стан героїв матеріалів для досягнення сенсаційності.

У 2022 році до Комісії з журналістської етики надійшла скарга від Віктора Бенке, який висловив незадоволення публікаціями інтернет-видання «368.media». (Див. Додаток Є) Вони висвітлювали вироки щодо двох військовослужбовців, зокрема, публікували їхні імена та описували обставини судових справ. Скаржник стверджував, що такі публікації порушують права військовослужбовців, зокрема, їхнє право на захист персональних даних.

Матеріали, що стали предметом скарги, не містили посилань на судові рішення, що мали б підтверджувати зазначені факти. Комісія, у свою чергу, звернула увагу на порушення двох пунктів Кодексу етики українського журналіста. Пункт 3 передбачає захист приватного життя осіб, які не є публічними фігурами, і потребує обережності при публікації персональних даних. Пункт 6 вимагає від журналістів перевірки достовірності інформації та надання читачам можливості верифікувати подану інформацію через відповідні джерела, зокрема, судові рішення.

При розгляді ситуації виникла дилема: з одного боку, публікація інформації про військових правопорушників має високий суспільний інтерес, особливо в умовах війни, з іншого — журналісти повинні зважати на права особистості та дотримуватись етичних стандартів. Виходячи з цього, Комісія вказала на необхідність балансування між свободою вираження та захистом приватності, особливо щодо осіб, які не є публічними.

Крім того, журналісти видання не надали достатньої інформації для перевірки фактів. Зокрема, у статтях не було посилань на відповідні судові рішення або хоча б згадок про їхнє існування, що ускладнило верифікацію публікацій. Враховуючи ці аспекти, Комісія дійшла висновку, що матеріали порушують етичні норми та рекомендувала медіа в майбутньому більш

ретельно дотримуватись вимог щодо перевірки достовірності інформації та захисту приватності осіб.

Це рішення порушує важливу дилему для журналістів, які працюють у таких чутливих сферах, як судова журналістика: як правильно балансувати між публічним інтересом і захистом прав осіб, зокрема тих, хто не є публічними фігурами.

У 2023 році в Україні спостерігалися кілька інцидентів, коли медіа порушили правила безпеки під час висвітлення військових подій. Одним з найгучніших випадків стало оприлюднення відео, на якому зафіксовано пересування українських військових. Це відео було опубліковано одним з регіональних ЗМІ, і стало причиною серйозної критики з боку громадськості та експертів з інформаційної безпеки. Причина цієї критики полягає в тому, що таке відео могло бути використано ворогом для коригування вогню, що поставило під загрозу безпеку наших військових та ефективність операцій.

Важливо зазначити, що подібні випадки порушення інформаційної безпеки мають серйозні наслідки. Публікація будь-якої чутливої інформації без належного захисту може призвести до великих втрат і навіть змінити хід бойових дій. Зокрема, в умовах війни кожен знімок чи відео, яке показує переміщення військ чи техніки, може дати ворогу ключову інформацію про нашу стратегію.

Ще один інцидент, який отримав широкий розголос, пов'язаний з неточними даними щодо кількості жертв серед цивільного населення. Під час перших днів повномасштабного вторгнення Росії кілька українських медіа опублікували не перевірену інформацію про кількість загиблих та поранених. Це викликало величезну паніку серед населення, оскільки цифри, які спочатку озвучувалися, були значно більшими, ніж реальні. Пізніше ці цифри були уточнені, і виявилось, що реальна кількість жертв значно менша. Така ситуація

лише додала напруження в країні, і стало зрозуміло, що медіа повинні проявляти особливу обережність у висвітленні таких чутливих тем.

Ці випадки підкреслюють важливість точності та відповідальності в журналістській діяльності, особливо в умовах війни. Медіа мають виконувати свою роль, не лише інформуючи громадськість, але й забезпечуючи безпеку національних інтересів, не розголошуючи чутливу інформацію, що може бути використана ворогом.

3.2. Приклади з міжнародних ЗМІ

Журналісти, які висвітлювала війну в Іраку, зіткнулася з численними етичними дилемами та наслідками, оскільки різні медіаорганізації прагнули розповісти про цей конфлікт з різних точок зору. Ці матеріали мали великий вплив на суспільну думку та міжнародні відносини, зокрема між США та Європою [52].

З одного боку, публікації, такі як стаття у *Financial Times* (2005 р.) [11], зазначали, що вторгнення США в Ірак було серйозним фактором, який погіршив відносини між США та європейськими країнами. Журналісти підкреслювали, що це вторгнення стало для Європи несподіваним і що політики Франції та Німеччини, відмовилися підтримати військову операцію. Такий підхід у медіа показав, як національні інтереси та моральні оцінки війни можуть конфліктувати з глобальними стратегічними цілями держав, зокрема США, що призвело до розколу навіть всередині НАТО. Ці матеріали створили враження, що США порушили міжнародне право, що спричинило довготривале охолодження їхніх відносин з європейськими країнами, а також підняло питання про ефективність та правомірність американських воєнних дій.

З іншого боку, такі публікації, як інтерв'ю з Річардом Хаасом у *Spiegel* (2006 р.) [10], ставили акцент на спробах змінити підхід до регіональної

політики США, на прикладі його оцінок доповіді Групи з вивчення Іраку. Тут журналісти намагалися збалансувати критичний погляд на конфлікт із намаганням показати пошуки рішення, зокрема підтримку мультилатералізму та дипломатії. Проте, цей баланс не завжди був успішним, оскільки багато журналістів, зокрема в європейських виданнях, продовжували акцентувати на неефективності і на критиці військової стратегії.

Аналіз публікацій, таких як стаття в Дзеркалі тижня (2006 р.) В. Каспрука [30], також підкреслює гуманітарні наслідки конфлікту. Статистика жертв серед цивільних осіб, зокрема 14 тисяч загиблих у першій половині 2006 року, створювала у громадськості враження, що війна в Іраку має катастрофічні наслідки для мирного населення, що ставало важливим аспектом для формування критичної позиції щодо агресії США. Водночас, у матеріалах таких авторів, як Г. Шелест у Дзеркалі тижня [57], висловлювалися сумніви щодо того, чи варто було вести війну за таку високу ціну у вигляді людських жертв і політичних втрат.

Ці публікації сформували образ війни в Іраку як політичної та гуманітарної катастрофи, що підірвало авторитет США на міжнародній арені. Однак, журналісти також показали, що навіть в умовах повалення Саддама Хусейна та значних змін у регіоні Ірак не став повністю стабільним і демократичним, як планували США, що підтверджували й пізніші публікації, зокрема в *The New York Times* та інших виданнях.

Наслідки таких висвітлень для журналістської етики та політики полягали в створенні громадської критики щодо методів війни і залучення ЗМІ до формування політичних та моральних позицій. Такі публікації змусили міжнародне співтовариство переосмислити важливість журналістики як інструменту не тільки для документування подій, а й для вирішення глобальних етичних питань, що стоять перед суспільством під час великих міжнародних конфліктів.

Після терористичного акту в Норвегії у 2011 році, коли Андерс Брейвік скоїв масове вбивство, загинули 77 людей, і ця трагедія сколихнула весь світ. Відразу після подій деякі міжнародні медіа поспішили опублікувати імена загиблих, не отримавши попередньої згоди від їхніх родин. Це стало порушенням етичних стандартів журналістики, які зобов'язують захищати приватність та гідність жертв і їхніх близьких [7].

Такі дії викликали хвилю критики з боку етичних комітетів і медіа-експертів, які наголосили, що в таких ситуаціях надзвичайно важливо знаходити баланс між правом громадськості на інформацію та повагою до постраждалих. Родини жертв були в стані шоку й часто дізнавалися про втрати саме з новин, що ще більше поглиблювало їхнє горе. Згідно з норвезькими законами, персональні дані навіть після смерті мають бути оброблені з дотриманням принципу конфіденційності, і порушення цього правила поставило під сумнів професійну етику журналістів.

Ця ситуація мала кілька наслідків. По-перше, вона стимулювала багато редакцій переглянути свої підходи до висвітлення кризових подій, особливо у питаннях, що стосуються оприлюднення особистої інформації жертв. По-друге, громадська реакція спонукала посилення контролю над етичними стандартами у медіа, що стало важливим уроком для журналістської спільноти по всьому світу. Висновок із цього інциденту очевидний: у роботі журналістів у кризових умовах людська гідність і права мають стояти вище за сенсаційність.

Під час тривалого конфлікту в Сирії, багато міжнародних медіа, таких як BBC та Al Jazeera, отримали значну критику за публікацію шокуючих зображень жертв серед цивільного населення. Фотографії зруйнованих міст, поранених дітей, та тіл загиблих були широко розповсюджені, часто без згоди їхніх сімей. Мета таких матеріалів полягала в тому, щоб привернути увагу світової спільноти до масштабів гуманітарної кризи, проте вони також ставили етичні запитання. (Див. Додаток З), (Див. Додаток И), (Див. Додаток І)

Одним із ключових аспектів критики було порушення гідності жертв. Експерти з медіаетики вказували, що оприлюднення зображень померлих або поранених без дозволу сімей є неповагою до їхнього приватного життя. У деяких випадках такі дії могли ще більше травмувати близьких, які дізнавалися про долю своїх родичів через новини.

Водночас ці зображення ставали інструментом для формування громадської думки та тиску на уряди й міжнародні організації, щоб ті активніше реагували на кризу. Наприклад, фотографія мертвого сирійського хлопчика Айлана Курді на пляжі у Туреччині в 2015 році шокувала світ і сприяла збільшенню допомоги біженцям. (Див. Додаток І) Проте це також підкреслило дилему: чи можна використовувати людське страждання як засіб досягнення політичних чи гуманітарних цілей?

Деякі медіа, намагаючись знайти баланс, впроваджували редакційні правила, які обмежували кількість графічних матеріалів або супроводжували їх попередженнями про зміст. Інші ж вказували, що уявлення про «етичність» варіюється залежно від культурного контексту, і в одній країні певний матеріал може сприйматися як інформування, тоді як в іншій — як експлуатація трагедії.

Цей випадок висвітлює загальну проблему журналістики в зонах конфліктів: як повідомляти правду, не порушуючи основоположних етичних принципів.

3.3. Реакція суспільства та журналістської спільноти на етичні дилеми

У контексті сучасних глобальних криз, порушення етичних норм журналістами неодноразово стають предметом публічних дискусій. У ситуаціях, коли медіа висвітлюють трагічні події, зазвичай виникає конфлікт між необхідністю інформувати громадськість і повагою до гідності постраждалих. Реакція суспільства та медіа на ці дилеми залежить від

культурних, соціальних та політичних аспектів, що може значно варіюватися в різних країнах.

Привертають увагу випадки, коли медіа публікують фотографії загиблих або постраждалих, намагаючись підвищити обізнаність громадськості. Одним із найбільш шокуючих прикладів є фото сирійського хлопчика Айлана Курді, чие тіло знайшли на пляжі в Туреччині в 2015 році. Публікація цього зображення викликала величезний емоційний відгук у всьому світі. Водночас, вона поставила питання щодо етичності такого висвітлення, адже, з одного боку, це стало потужним сигналом про гуманітарну кризу, а з іншого — порушило приватність і гідність жертви та його родини. Суспільство в цілому реагувало змішаними почуттями: з одного боку, підтримка цієї публікації як засобу привернення уваги до проблем біженців, з іншого — критика за експлуатацію трагедії для сенсацій.

У середині журналістської спільноти етичні порушення часто сприймаються як серйозна проблема. Наприклад, в ситуації з терактами в Норвегії в 2011 році, де медіа публікували імена жертв без дозволу їхніх родичів, численні етичні комітети засудили такі дії як порушення приватності. Подібні випадки змушують журналістів задуматися над тим, наскільки важливо не лише інформувати, але й захищати права та гідність осіб, про яких йдеться в новинах.

Порушення етики в медіа не обмежуються лише конкретними ситуаціями, а часто мають глобальний характер. Наприклад, в Сирії під час війни багато міжнародних ЗМІ, зокрема BBC та Al Jazeera, публікували графічні зображення загиблих, що викликало широкий резонанс в суспільстві. Такі зображення мали на меті підвищити обізнаність про гуманітарні наслідки війни, але при цьому викликали критику за відсутність поваги до людської гідності. Українська медіа-спільнота також зіткнулася з подібними дилемами, коли йшлося про висвітлення трагедій, пов'язаних із війною на сході України.

В Україні етичні дилеми, пов'язані з висвітленням війни, особливо в умовах агресії Росії, мають свої особливості. На початку конфлікту було багато випадків, коли журналісти публікували графічні матеріали, що показували тіла загиблих українських солдатів і мирних жителів. Це викликало критику серед громадськості, яка розділялася на тих, хто підтримував такі публікації як спосіб підвищити національну свідомість, і тих, хто вважав такі матеріали неприпустимими через порушення гідності постраждалих. Водночас, у суспільстві виникали дебати щодо того, як повинні виглядати репортажі про війни, які прагнуть інформувати, але при цьому не перетинають межу маніпулювання трагедією.

Медійні порушення етики часто призводять до втрати довіри до журналістів і медіа-ресурсів. У країнах, що переживають гуманітарні катастрофи, такі порушення можуть поглибити недовіру до традиційних ЗМІ, особливо коли інформація надається з порушеннями етичних норм. В Україні в умовах війни довіра до медіа стала важливим питанням для збереження єдності суспільства та для забезпечення об'єктивності в умовах пропаганди і маніпуляцій.

Соціальних мережах часто ускладнює контроль за етичністю контенту. Прості фото чи відео з мобільних пристроїв моментально потрапляють у світові новини, і не завжди є можливість перевірити їхню правдивість чи дотримання етичних норм. Українське суспільство, яке активно користується соціальними мережами під час війни, часто стає свідком того, як дезінформація або емоційно заряджені матеріали набирають популярності. Це ставить нові виклики перед журналістами, що працюють в умовах постійного суспільного тиску та глобальних медіа-стандартів.

Етичні дилеми в журналістиці, зокрема в умовах війни чи гуманітарних катастроф, завжди викликають складні запитання про межі інформування та захисту людської гідності. Суспільна реакція на такі порушення залежить від

багатьох факторів, таких як культурні цінності, політичні ситуації та рівень глобалізації. В Україні, де війна стала частиною повсякденного життя, медіа зіштовхуються з особливими викликами, намагаючись балансувати між правом на свободу слова та потребою захищати гідність жертв.

3.4. Практичний poradник журналістам: Як забезпечити дотримання етичних стандартів у період війни

1. Розкриття інформації про військові та цивільні об'єкти.

При висвітленні подій, пов'язаних із війною, журналістам слід зважувати важливість кожної деталі, яку вони планують оприлюднити. Інформація, що стосується військових об'єктів, розташування укриттів чи деталей евакуаційних процесів, може становити небезпеку. Приймайте рішення про публікацію, орієнтуючись на принцип: суспільна значущість інформації не повинна переважати потенційної шкоди.

2. Використання даних із соціальних мереж.

Матеріали, які потрапляють із соціальних платформ, слід розглядати з обережністю. Фейкові новини або неперевірені джерела можуть стати джерелом дезінформації. Використовуйте декілька незалежних способів верифікації контенту, перш ніж робити його частиною ваших матеріалів. Пам'ятайте, що поширення недостовірної інформації може спричинити як емоційну, так і фізичну шкоду.

3. Уникнення проявів дискримінації.

Військові конфлікти часто загострюють соціальні протиріччя. Журналістам слід уникати узагальнень та стереотипів у своїх публікаціях. Матеріали, які стосуються вразливих груп населення, мають бути підготовлені з дотриманням принципів недискримінації. Висвітлення культурних, етнічних чи соціальних аспектів повинно бути нейтральним і зваженим.

4. Етичний підхід до використання візуального контенту.

Фотографії та відео з місць подій відіграють значну роль у висвітленні конфліктів, однак надзвичайно важливо дотримуватись балансу між емоційним впливом та дотриманням етичних стандартів. Виключайте матеріали, які

можуть містити шокуючі чи травматичні деталі, а також уникайте демонстрації загиблих чи поранених без їхньої згоди (або дозволу родичів).

5. Конфіденційність та приватність.

Журналістам слід ставитись із великою обережністю до тем, що стосуються приватного життя осіб. Питання, пов'язані з дітьми, завжди потребують згоди їхніх батьків чи опікунів. Дотримуйтесь правил анонімізації, якщо особа не бажає розголошувати свої дані.

6. Протистояння тиску та зовнішньому впливу.

Журналісти повинні уникати будь-якого втручання у свою роботу, незалежно від його джерела. Зовнішній тиск може впливати на достовірність матеріалів і порушувати баланс між правдою та упередженістю. Залишайтеся відданими стандартам професії, навіть у складних умовах.

7. виправлення помилок.

Якщо в матеріалах було допущено помилку, важливо визнати це і оперативно внести виправлення. Публічне вибачення та оновлення інформації допомагають зберегти довіру аудиторії та підкреслюють ваш професійний підхід.

8. Дотримання юридичних норм.

Журналісти мають діяти у межах чинного законодавства, особливо у воєнний час. Це стосується як збору інформації, так і її поширення. Використовуйте лише законні методи, уникаючи інструментів, які можуть поставити вас чи інших під загрозу.

9. Етичні рекомендації щодо висвітлення сексуального насильства під час війни.

Повномасштабна війна Росії проти України оголила складнощі етичного висвітлення випадків сексуального насильства, зокрема тих, що пов'язані з конфліктом (СНПК). СНПК охоплює злочини, такі як зґвалтування, сексуальне рабство, примусові вагітності, аборти тощо. Ці злочини можуть бути спрямовані на осіб різного віку та статі й часто використовуються як метод

терору. Журналісти часто концентруються на деталях страждань жертв, що може спричинити повторну травматизацію, стигматизацію та замовчування проблеми.

Рекомендації журналістам :

- Фокус на проблемі, а не на жертвах: обговорюйте масштаби явища, системні причини й механізми запобігання.
- Повага до конфіденційності: не розкривайте дані потерпілих без їхньої згоди.
- Чутливе інтерв'ювання: зважайте на емоційний стан постраждалих, уникайте нав'язливих запитань.
- Експертна думка: залучайте психологів, юристів та правозахисників для пояснення контексту.
- Використання нейтральної мови: уникайте сенсаційності у матеріалах.

Етичне висвітлення сексуального насильства під час війни сприяє підвищенню обізнаності, підтримці жертв і формуванню соціального засудження таких злочинів [45].

Такі рекомендації допоможуть журналістам залишатися об'єктивними та відповідальними, одночасно виконуючи свою місію з інформування суспільства в умовах воєнного конфлікту. (Див. Додаток Й)

Висновок до розділу 3.

Аналізуючи реальні випадків порушення журналістської етики під час війни, можна підсумувати ключові аспекти роботи журналістів в екстремальних умовах, коли етичні принципи зазнають серйозних викликів. У цьому розділі ми розглянули не лише типові порушення, але й глибші причини їх виникнення, а також можливі наслідки як для самих медіа, так і для суспільства в цілому.

Аналіз практичних кейсів з українських медіа показав, наскільки війна ускладнює роботу журналістів. В умовах постійного інформаційного тиску, необхідності оперативно висвітлювати події та змагатися за увагу аудиторії, деякі з них вдаються до методів, які порушують стандарти професії. Наприклад, поширення дезінформації, маніпулятивних матеріалів або недотримання принципу конфіденційності стає поширеним явищем. Ці дії не лише підривають довіру до медіа, але й створюють додаткові ризики для тих, хто перебуває в зоні конфлікту, зокрема для постраждалих від військових злочинів чи сексуального насильства.

Значну увагу в розділі приділено питанням використання емоційного контенту. У прагненні привернути увагу до трагедій, журналісти нерідко нехтують етичними нормами. Особливо це стосується висвітлення наслідків бомбардувань, смертей чи історій окремих людей. Хоча такі матеріали викликають емоційну реакцію, вони також можуть травмувати аудиторію або навіть призводити до повторної травматизації тих, хто став жертвою подій. Ці аспекти потребують особливої уваги, адже журналістика має виконувати свою просвітницьку функцію, але при цьому зберігати людяність і повагу до своїх героїв.

Окремим питанням є роль міжнародних медіа в конфлікті. Аналіз закордонних кейсів виявив, що навіть великі медійні організації мають труднощі з дотриманням етики. Війна в Україні стала каталізатором для переосмислення підходів до висвітлення військових конфліктів, а також засвідчила, як недбале ставлення до перевірки інформації чи упередженість можуть призводити до створення стереотипів або поширення пропаганди.

Важливу роль у розділі відіграє аналіз реакції суспільства та журналістської спільноти на такі порушення. Громадськість часто критично ставиться до журналістів, які нехтують етикою, особливо коли мова йде про поширення чутливих матеріалів. У свою чергу, професійна спільнота починає

активніше обговорювати ці питання, формуючи нові підходи до саморегуляції та посилення стандартів.

Практичний poradnik, що завершує розділ, є результатом глибокого аналізу виявлених проблем і викликів. Його метою є надання журналістам конкретних рекомендацій, які допоможуть уникати порушень етики, навіть у найскладніших обставинах. Особливий акцент зроблено на питаннях висвітлення сексуального насильства, адже ця тема потребує надзвичайної обережності. Замість того, щоб акцентувати увагу на деталях злочину чи стражданнях постраждалих, журналісти повинні зосереджуватися на висвітленні проблеми та пошуку шляхів її вирішення.

Таким чином, цей розділ має важливе значення як для глибшого розуміння специфіки журналістської етики під час війни, так і для формування більш відповідальної журналістики. Він дозволяє усвідомити, що порушення стандартів можуть мати серйозні наслідки, і вказує на необхідність постійного вдосконалення підходів до роботи в кризових ситуаціях. Цей аналіз сприятиме не лише професійному зростанню журналістів, але й зміцненню довіри до медіа в суспільстві.

ВИСНОВКИ

Актуальність теми, пов'язаної з проблемами дотримання журналістської етики під час війни, обумовлена винятковими обставинами, які створюють збройні конфлікти. У таких умовах журналісти перебувають під постійним тиском, що обумовлено не лише зовнішніми факторами, такими як вимоги державних та військових структур, але й внутрішнім почуттям обов'язку перед суспільством. Це дослідження дозволило ґрунтовно проаналізувати ключові аспекти цієї складної теми, окресливши етичні виклики, з якими зіштовхуються медійники.

Під час виконання роботи було встановлено, що в умовах війни принципи журналістської етики не втрачають своєї значущості, але їх дотримання стає надзвичайно складним. Ситуації, з якими зіштовхуються журналісти, включають висвітлення трагедій, поширення чутливої інформації, взаємодію з джерелами в умовах небезпеки та необхідність уникнення пропаганди. Всі ці аспекти вимагають від журналістів не лише професійних навичок, але й високого рівня моральної відповідальності.

У ході роботи були розглянуті ключові принципи журналістської етики, зокрема правдивість, об'єктивність, повага до приватності та конфіденційності джерел. На основі аналізу теоретичних засад та реальних кейсів зроблено висновок, що порушення цих принципів може мати серйозні наслідки: втрату довіри аудиторії, дестабілізацію суспільних настроїв або навіть загрозу для життя окремих осіб. Разом з тим, робота під час війни часто ставить журналістів перед моральними дилемами, які не мають однозначного вирішення.

Особливу увагу в дослідженні приділено типології етичних дилем. Одним із найбільш поширених викликів є питання висвітлення трагічних подій. З одного боку, суспільство має право знати про масштаби руйнувань, жертви

серед цивільного населення та злочини, що вчиняються агресором. З іншого боку, надмірне акцентування на трагедії може призводити до вторинної травматизації аудиторії або навіть сприйматися як емоційна маніпуляція.

У розділі про аналіз реальних кейсів були систематизовані приклади як порушення етики, так і успішного дотримання стандартів в умовах війни. Це дозволило виявити основні фактори, які впливають на прийняття журналістських рішень. До таких факторів належать: швидкість поширення інформації, обмеженість доступу до перевірених джерел, небезпека для життя журналістів, а також вплив державної пропаганди.

Практичне значення роботи полягає у розробці рекомендацій для журналістів, які можуть слугувати орієнтиром у їхній професійній діяльності. Серед ключових рекомендацій – дотримання принципу «не нашкодь», уважне ставлення до перевірки інформації та використання чутливого підходу до висвітлення персональних історій. Окрім того, важливим є забезпечення прозорості у роботі медіа та розвиток внутрішньоредакційних політик, які регулюють взаємодію журналістів із чутливою інформацією.

Наукова новизна цього дослідження полягає у глибокому аналізі етичних викликів під час війни, який не обмежується лише теоретичним осмисленням. Завдяки аналізу реальних кейсів вдалося запропонувати практичні інструменти для підтримання етичності у журналістиці, що має важливе значення для формування довіри до медіа та забезпечення об'єктивного інформування суспільства в умовах криз.

Загалом, результати цієї роботи можуть бути використані як основа для підготовки журналістів до роботи у складних умовах, створення редакційних політик, а також для підвищення обізнаності аудиторії щодо стандартів журналістики. Вони сприяють формуванню більш відповідальної та стійкої медіаспільноти, яка здатна виконувати свою просвітницьку роль навіть у найскладніших обставинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Canons Of Journalism URL:
https://theblogitor.wordpress.com/2012/10/08/7-canons-of-journalism/?fbclid=IwY2xjawGdz-NleHRuA2FlbQIxMQABHSvbg6XDLECwHuOO-GosDpmch7p7d_tU3zFLbh8232u2F4-3rec2WPTftg_aem_sqRDDWuz6Nvd kp41OHbFA
2. Ajai K. Rai, Media at War: Issues and Limitations URL:
https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/sa/sa_dec00raa01.html
3. Hague Conventions URL: https://casebook.icrc.org/a_to_z/glossary/hague-conventions
4. IFJ Declaration of Principles on the Conduct of Journalists URL:
<https://research.tuni.fi/ethicnet/country/ifj-declaration-of-principles-on-the-conduct-of-journalists/>
5. International Federation of Journalists. Global Charter of Ethics for Journalists. URL: <https://www.ifj.org/who/rules-and-policy/global-charter-of-ethics-for-journalists>
6. Madison Minges. How Does the Media Impact Public Perception about War? URL: <https://www.american.edu/sis/news/20231121-how-does-the-media-impact-public-perception-about-war.cfm>
7. Marthoz, Jean Paul. Terrorism and the media: a handbook for journalists URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247074>
8. OSCE publication. Conflict sensitive journalism: best practices and recommendations URL:
<https://www.osce.org/files/f/documents/8/b/254526.pdf>
9. Society of Professional Journalists. SPJ Code of Ethics. URL:
<https://www.spj.org/spj-code-of-ethics/>

10. SPIEGEL Interview with Richard Haass "Iraq Is Not Winnable"
<https://www.spiegel.de/international/spiegel-interview-with-richard-haass-iraq-is-not-winnable-a-447763.html>
11. Stephen Fidler. Training of Iraqis proves easier said than done.
<https://www.ft.com/content/496a9ada-848e-11db-87e0-0000779e2340>
12. The Geneva Conventions and their Commentaries URL:
<https://www.icrc.org/en/law-and-policy/geneva-conventions-and-their-commentaries>
13. The UNESCO World Press Freedom Charter URL:
<https://www.unesco.org/en/prizes/cano>
14. Universal Declaration of Human Rights URL:
<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
15. Аньєс Ів, А. Андрусяк, К., Києво-Могилянська Академія Підручник із журналістики – Пер. з фр., 2013 р. – 544 с.
16. Буроменський М., Штурхецький С. Білз Емата та ін. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації К.: 2016 – 124 с.
17. Велика Українська Енциклопедія. Дефініція поняття пропаганда URL:
<https://vue.gov.ua/Пропаганда>
18. Велика Українська Енциклопедія. Дефініція поняття масова комунікація. URL:
[https://vue.gov.ua/Масова_комунікація#:~:text=Масова%20комунікація%20\(англ.,телебачення%2С%20кіно%2С%20Інтернету\).](https://vue.gov.ua/Масова_комунікація#:~:text=Масова%20комунікація%20(англ.,телебачення%2С%20кіно%2С%20Інтернету).)
19. Велика Українська Енциклопедія. Дефініція поняття пропаганда URL:
<https://vue.gov.ua/Пропаганда>
20. Горєвалов С., Зикун Н Військові ЗМК в інформаційному просторі України: Завдання й перспективи розвитку., [Серія журн. 2013, Вип. 38.], Л.: Вісник, 2013, с. 250–256

21. Гривінський Р. Як відродити військову журналістику? [Газета №234], К.: газета «День», 2014
22. Дворовий М. Юридичні аспекти діяльності журналістів під час війни. Саморегуляція українських медіа під час дії воєнного стану в Україні. URL: <https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2024/04/samoregulyacziya-ukrayinskyh-media-pid-chas-diyi-voyennogo-stanu-web.pdf>
23. Довженко О. Що війна робить із медіа, що медіа роблять із нами. Школа журналістики УКУ URL: <http://journalism.ucu.edu.ua/program-highlights/3550/>
24. Енциклопедія сучасної України. Дефініція поняття журналістика. URL: <https://esu.com.ua/article-18546#:~:text=ЖУРНАЛІСТИКА%20-%20форма%20громадсько%20політичної%20діяльності,через%20пресу%20С%20радіо%20і%20телебачення>
25. Закон України Про телебачення і радіомовлення 1994, № 10, ст. 43 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12#Text>
26. Засоби масової інформації та тероризм від 20.06.2005 URL: <https://presscouncil.ru/teoriya-i-praktika/dokumenty/751-rekomendatsiya-parlamentskoj-assamblei-soveta-evropy-1706-2005-sredstva-massovoj-informatsii>
27. Іванов В., Сердюк С. Журналістська етика ст.19 URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/Оцифровані%20документи/Журналістська%20етика%20Іванов%202006.pdf>
28. Іванов В., Сердюк В. Журналістська етика. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/Оцифровані%20документи/Журналістська%20етика%20Іванов%202006.pdf>

- 29.Іванова В.Ф., Штрухецький С.В. Комісія з журналістської етики.
Практикум із журналістської етики. URL:
https://document.kdu.edu.ua/info_zab/061_135.pdf
- 30.Каспрук В. Ирак на переходе: между обременительным настоящим и
неопределенным будущим. Зеркало недели. URL:
https://zn.ua/international/irak_na_perehode mezhdub obremenitelnyim nastoyaschim i neopredelennym buduschim.html
- 31.Кодекс телерадіожурналістів Бі Бі Сі URL:
<https://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidelines>
- 32.Кодекс професійної етики українського журналіста, ред. від 12.12.2013
р. / К.: НСЖУ URL: <http://www.nsju.org/page/196>
- 33.Кодекс етики URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/>
- 34.Кодексі етики українського журналіста. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/>
- 35.Комітету Незалежної медіа-профспілки України (НМПУ).URL:
- 36.Кузьменко Л., Куш Л., Дворовий М., Погорелова О. Саморегуляція
українських медіа під час дії воєнного стану в Україні. З досвіду
роботи Комісії з журналістської етики: Аналітично-довідковий збірник
Комісія з журналістської етики, 2022 – 90с.
- 37.Куликов А., Кузьменко Л., Дворовий М., Дуцик Д., Куш Л. Посібник з
журналістської етики Комісія з журналістської етики, 2023. — 129 с.
URL: <https://cje.org.ua/wp-content/uploads/Posibnyk-full.pdf>
- 38.Куш Л. Етичні дилеми та журналістські стандарти під час війни.
Практичні приклади. Саморегуляція українських медіа під час дії
воєнного стану в Україні. З досвіду роботи Комісії з журналістської
етики.
URL: <https://zmina.ua/wpcontent/uploads/sites/2/2024/04/samoregulyacziya-ukrayinskyh-media-pid-chas-diyi-voyennogo-stanu-web.pdf>

39. Міністерство оборони України. Наказ головнокомандувача збройних сил України. URL:
https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/nakaz_73.pdf
40. Мостовий В., Різун В. ВГО «Комісія з журналістської етики». Журналістська етика Посібник для підготовки до державного іспиту. URL: https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/3383/1/Shturkhetskyu_150123.pdf
41. Мюнхенська (європейська) декларація прав та обов'язків журналістів Мюнхен, 1970 р. URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/7119/52/>
42. Національна спілка журналістів України (НСЖУ) URL:
<https://nsju.org>
43. Нетреба М. М., Непомняца К. А. Робота журналіста в екстремальних ситуаціях: Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. - 2016. - № 1. - С. 93-97. URL: : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=drsk_2016_1_19
44. Олендер Д. Універсальний журналіст – воєнний журналіст: проблеми та виклики медійного суспільства, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича URL:
<http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/universalnyy-zhurnalist-voynnyy-zhurnalist-problemy-ta-vyklyky-mediynoho-suspilstva.html>
45. Офіційний вебпортал парламенту України. Верховна рада України. Закон України «Про медіа». URL:
https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/234832.html#:~:text=Сьогодні%2023%20березня%202023%20року,Директиви%20Євросоюзу%20про%20аудіовізуальні%20медіапослуги.

- 46.Офіційний сайт Верховної Ради України. Закон України Про інформацію 1992, № 48, ст.650. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
- 47.Редакційні цінності Бі Бі Війна, терор, біженці – URL:
<https://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidelines/war-terror-emergencies>
- 48.Резолюція конференції ЮНЕСКО «Тероризм та засоби масової інформації» від 02.05.2002 р. ЮНЕСКО, – 2002 р.
- 49.Рекомендація зпарламентської асамблеї Ради Європи 1706 (2005)
- 50.Роз’яснення щодо функцій та повноважень Комісії з журналістської етики. URL: <https://cje.org.ua/news/roz-iasnennia-shchodo-funktsiy-ta-povnovazhen-komisii-z-zhurnalistiskoi-etyky/>
- 51.Сайт Комісії з журналістської етики. Кодексі етики українського журналіста. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/>
- 52.Сокирська В.В., Петриченко Я.В. Висвітлення операції коаліційних сил в Іраку 2003–2011 рр. На сторінках міжнародних мас-медіа URL:
http://hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/1_2024/24.pdf
- 53.Срібняк І. Історія журналістики: виникнення та розвиток новинних мас-медіа в країнах Європи, Азії та Північної Америки (XVII-XX ст.) URL:
https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/25608/1/I_Sribnyak_IZh_2018_IFF.pdf
- 54.У військових журналістів тепер є власне свято Міністерство оборони України, 2018. – URL: <http://www.mil.gov.ua/news/2018/02/16/u-vijskovih-zhurnalistiv-teper-e-vlasne-svyato/>
- 55.Цельєв О., Рудевич О. Діяльність ЗМІ під час воєнного стану URL:
<https://law-in-war.org/diyalnist-zmi-pid-chas-voyennogo-stanu/>

56. Центр демократії та верховенства права. Як правильно висвітлювати війну URL: <https://cedem.org.ua/consultations/yak-pravylno-vysvitlyuvaty-vijnu/>
57. Шелест Г. Ірак: десять років, які втратили. Дзеркало тижня. 2013. 22 березня. <https://zn.ua/ukr/inter-national/irak-desyat-rokiv-yaki-vtratali-.html>
58. Ю.І. Ковалів. Літературознавча енциклопедія. Маніпуляція – Т. 2: М – Я. – С. 11.
59. Як журналістська етика і стандарти регулюються законами України. Інститут масової інформації. 29 грудня 2017. Процитовано 23 травня 2024

ДОДАТКИ

Додаток А

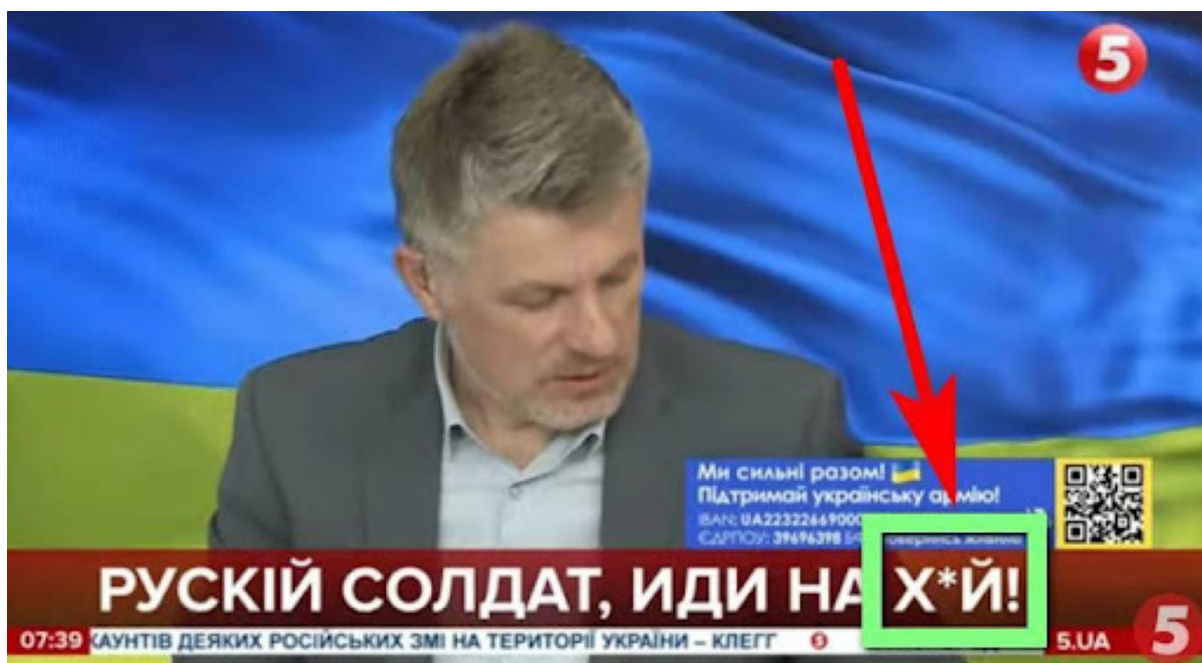

Фото: принтскрин трансляції «5 каналу», 1 березня 2022 року

Додаток Б

Фото: принтскрин сюжету інтернет-видання «ВСІМ»

15 клієнтам закарпатських готелів вручили повістки у військкомат

Чоловіки намагалися уникнути мобілізації, ховаючись у готелях поблизу кордону

Новини Закарпаття – 17:22, 17 березня 2022 👁 87423 🗨 25

Анна
Семенюк

🐦 110 < +

f 472 < +

📌 274 < +

До теми

фото прикордонників

Фото: принтскрин із сайту Zaxid.net

Додаток Г

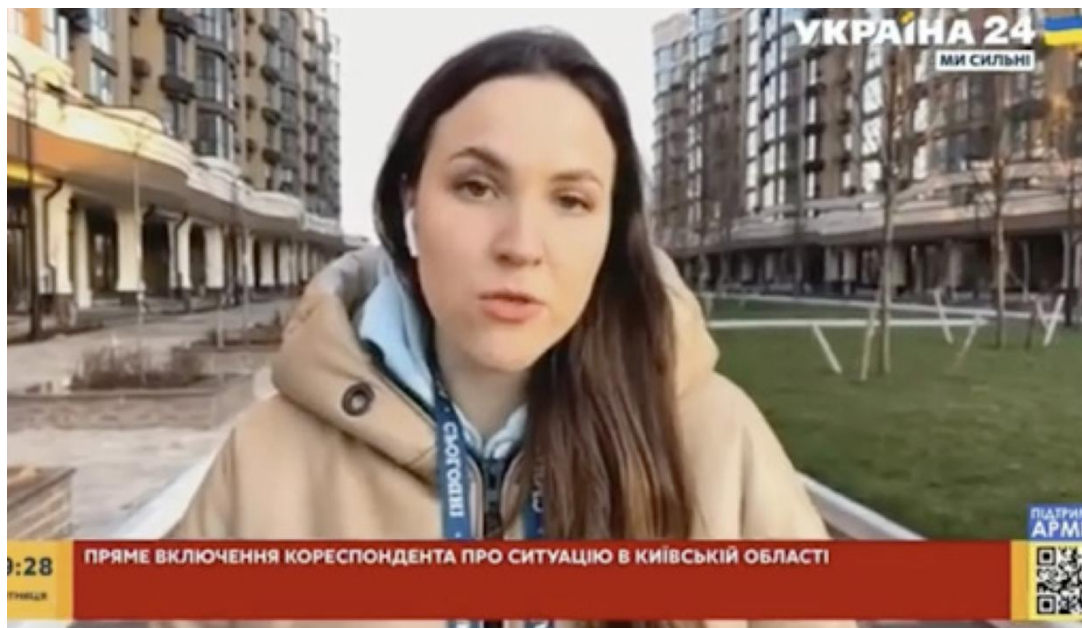

Фото: принтскрин програми телеканалу «Україна 24»

Додаток Г

ВОЛИНСЬКІ НОВИНИ ЧЕТВЕР 02:03
ПЕРШЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ АГЕНТСТВО 5 ГРУДНЯ 2024

Пошук сайтом

НОВИНИ ПОЛІТИКА ЕКОНОМІКА ІП СОЦІУМ КУЛЬТУРА АВТО СПОРТ ТАБЛОЇД ПРОЕКТИ ВН АКЦЕНТИ ТРИБУНА ПОВІДОМ НОВИНУ АВЕРС

ІНТЕРВ'Ю АНАЛІТИКА ФОТО ВІДЕО БЛОГИ ДОСЬЄ АНОНСИ ПОПУЛЯРНЕ ЗАПИТАЙ ЮРИСТА PDF-АРХІВ ГАЗЕТИ

ІЗ ПЕРШИХ ДНІВ ВІЙНИ ФОНД ІГОРЯ ПАЛИЦІ ВІДПРАВІВ ПОНАД 30 ВАНТАЖІВОК У ГАРЯЧІ НАПРЯМКИ. ВІДЕО

10 Квітня 2022 17:19 Коментарів: 0 3

Опублікувати

Київщина оговтується від російської окупації. Страшні кадри зруйнованих міст, убитих місцевих жителів облетіли увесь світ. Три тижні люди були на межі гуманітарної катастрофи, оскільки не мали елементарного: їжі, медикаментів, гігієнічних засобів. Але навіть у найскладніший час туди їхали гуманітарні вантажі з Волинської області.

Волиняни роблять усе, аби врятувати людей, які опинилися в заблокованих містах, їдуться в сюжеті телеканалу «Аверс».

Завдяки співпраці депутатів політичної сили «ЗА Майбутнє» та лідера партії, засновника **Фонду «Тільки разом» Ігоря Палиці** від початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України люди на гарячих напрямках отримували найнеобхідніше.

«Мені складно уявити, як без співпраці з Фондом ми спрацювали би. Вже в перші дні Фонд підставив плече, в перші дні ми отримали серйозну підтримку: продукти харчування, генератори струму для закладів охорони здоров'я, мукв. ліжжлі для хлібозаволів». – прогалава депутат Київської обласної ради

НОВИНИ

Для потреб людства: українські вчені шукають корисні морські бактерії в Антарктиці
Сьогодні 00:35

Жили 75 млн років тому: виявили новий вид динозаврів з однією наддовгою частиною тіла
Сьогодні 00:17

5 грудня: свята, події, факти. День волонтерів та перший Всеукраїнський перепис
Сьогодні 00:00

Фото: принтскрин інтернет-видання інформаційного агентства «Волинські Новини»

Всі новини
Володимир
Нововолинськ
Іваничі
Любомль
Шацьк

ТЕМИ
Деколонізація
Україна переможе
Війна
Волонтерство
Вільний мікрофон
Фото дня
Інспектор Ляля
Чутки над БУГом
Місто буденне
Красуня
Ретро

Із перших днів війни фонд Ігоря Палиці відправив понад 30 вантажівок у гарячі напрямки

Цей запис опубліковано більш як рік тому

20:17 | 10.04.2022 / Новини / Ігор палиця, гуманітарка, допомога, за майбутнє / 639 / Коментарі відсутні

Завдяки співпраці депутатів політичної сили «ЗА Майбутнє» та лідера партії, засновника Фонду «Тільки разом» Ігоря Палиці від початку повномасштабного

Фото: принтскрин інтернет-видання інформаційного агентства «БУГ»

Додаток Е

Фото: принтскрин програми телеканалу «Київ»

Додаток Є

Фото: принтскрин-матеріали інтернет-видання «368.media» 1.

368.media

НОВИНИ

РОЗСЛІДУВАННЯ

ІНТЕРВ'Ю

АРХІВ

ПЕРСОНАЛІЇ

Боец теробороны осужден за побег с поля боя в Луганской области

1.09.2022/09:34 **Малюта Скуратов** 3 452 0

Фото: принтскрин-матеріали інтернет-видання «368.media» 2.

Додаток З

Фото із відкритих джерел

Додаток И

Фото із відкритих джерел

Додаток І

Фото із відкритих джерел

News Opinion Sport Culture Lifestyle **The Guardian** EUR

World US politics UK Climate crisis Middle East Ukraine Environment Science Global development Football Tech Business Obituaries

Refugees ● This article is more than 9 years old

Shocking images of drowned Syrian boy show tragic plight of refugees

Young boy found lying face-down on a beach near Turkish resort of Bodrum was one of at least 12 Syrians who drowned attempting to reach Greece

Warning: this article contains images that readers may find distressing

Helena Smith in Athens, and agencies
Wed 2 Sep 2015 23:40 CEST

 Share

Most viewed

- France in political crisis after no-confidence vote topples government
- Mexico says Canada wishes it had its 'cultural riches' amid tariffs feud
- British army could be wiped out within six months of Ukraine-scale war, minister warns
- New York police search for person suspected of killing UnitedHealthcare CEO in 'brazen' attack
- Newcastle 3-3 Liverpool, Arsenal 2-0 Manchester United and more: Premier League clockwatch - as it happened

Фото: принтскрин-матеріали інтернет-видання «The Guardian»

ПРАКТИЧНИЙ ПОРАДНИК ЖУРНАЛІСТАМ:

ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ ДОТРИМАННЯ
ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ У ПЕРІОД ВІЙНИ

1. Розкриття інформації про військові та цивільні об'єкти

При висвітленні подій, пов'язаних із війною, журналістам слід зважувати важливість кожної деталі, яку вони планують оприлюднити. Інформація, що стосується військових об'єктів, розташування укриттів чи деталей евакуаційних процесів, може становити небезпеку. Приймайте рішення про публікацію, орієнтуючись на принцип: суспільна значущість інформації не повинна переважати потенційної шкоди.

2. Використання даних із соціальних мереж

Матеріали, які потрапляють із соціальних платформ, слід розглядати з обережністю. Фейкові новини або неперевірені джерела можуть стати джерелом дезінформації. Використовуйте декілька незалежних способів верифікації контенту, перш ніж робити його частиною ваших матеріалів. Пам'ятайте, що поширення недостовірної інформації може спричинити як емоційну, так і фізичну шкоду.

3. Уникнення проявів дискримінації

Військові конфлікти часто загострюють соціальні протиріччя. Журналістам слід уникати узагальнень та стереотипів у своїх публікаціях. Матеріали, які стосуються вразливих груп населення, мають бути підготовлені з дотриманням принципів недискримінації. Висвітлення культурних, етнічних чи соціальних аспектів повинно бути нейтральним і зваженим.

4. Етичний підхід до використання візуального контенту

Фотографії та відео з місць подій відіграють значну роль у висвітленні конфліктів, однак надзвичайно важливо дотримуватись балансу між емоційним впливом та дотриманням етичних стандартів. Виключайте матеріали, які можуть містити шокуючі чи травматичні деталі, а також уникайте демонстрації загиблих чи поранених без їхньої згоди (або дозволу родичів).

5. Конфіденційність та приватність

Журналістам слід ставитись із великою обережністю до тем, що стосуються приватного життя осіб. Питання, пов'язані з дітьми, завжди потребують згоди їхніх батьків чи опікунів. Дотримуйтесь правил анонімізації, якщо особа не бажає розголошувати свої дані.

6. Протистояння тиску та зовнішньому впливу

Журналісти повинні уникати будь-якого втручання у свою роботу, незалежно від його джерела. Зовнішній тиск може впливати на достовірність матеріалів і порушувати баланс між правдою та упередженістю. Залишайтеся віddаними стандартам професії, навіть у складних умовах.

7. виправлення помилок

Якщо в матеріалах було допущено помилку, важливо визнати це і оперативно внести виправлення. Публічне вибачення та оновлення інформації допомагають зберегти довіру аудиторії та підкреслюють ваш професійний підхід.

8. Дотримання юридичних норм

Журналісти мають діяти у межах чинного законодавства, особливо у воєнний час. Це стосується як збору інформації, так і її поширення. Використовуйте лише законні методи, уникаючи інструментів, які можуть поставити вас чи інших під загрозу.

9. Етичні рекомендації щодо висвітлення сексуального насильства під час війни

Повномасштабна війна Росії проти України оголила складнощі етичного висвітлення випадків сексуального насильства, зокрема тих, що пов'язані з конфліктом (СНПК). СНПК охоплює злочини, такі як загалтування, сексуальне рабство, примусові вагітності, аборти тощо. Ці злочини можуть бути спрямовані на осіб різного віку та статі й часто використовуються як метод терору. Журналісти часто концентруються на деталях страждань жертв, що може спричинити повторну травматизацію, стигматизацію та замовчування проблеми.

Рекомендації журналістам

- Фокус на проблемі, а не на жертвах: обговорюйте масштаби явища, системні причини й механізми запобігання.
  - Повага до конфіденційності: не розкривайте дані потерпілих без їхньої згоди.
  - Чутливе інтерв'ювання: зважайте на емоційний стан постраждалих, уникайте нав'язливих запитань.
  - Експертна думка: залучайте психологів, юристів та правозахисників для пояснення контексту.
  - Використання нейтральної мови: уникайте сенсаційності у матеріалах.
- Етичне висвітлення сексуального насильства під час війни сприяє підвищенню обізнаності, підтримці жертв і формуванню соціального засудження таких злочинів.